BELEIDSPLAN
NATUUR & BIODIVERSITEIT
Gemeente Wijchen

September 2020

Gemeente Wijchen

SWECO

Bron Voorblad : Gemeente Wijchen - Bron: Gemeente Wijchen

COLOFON

TITEL: Beleidsplan Natuur & biodiversiteit Gemeente Wijchen

DATUM: 29-09-2020

HOOFDAUTEUR: Gijs Meijer

MET BIJDRAGE VAN: Mark Grutters
Wimala van Iersel
Yann Horstink
Peter Bergmans
Raisja Spijker

VORMGEVING: Hyrum Boom

MET DANK AAN WERKGROEP GEMEENTE WIJCHEN:

Lambert van Beusekom
Bert Tavenier
Patricia van Wolferen
Jörgen Damman

Inhoudsopgave

	Samenvatting	4
	Voorwoord	6
1.	Inleiding en doel	7
2.	Ambitie	8
3.	Belang en urgentie	9
	Belang en urgentie	9
	Koppeling met andere duurzaamheidsthema's	11
	Samenvattend	12
4.	Analyse natuurwaarden	13
	Natuurgebieden in Wijchen	13
	Analyse soorten	15
	Analyse natuurtpunten	17
	Invoerkaart, interviews en werksessies	20
	Samenvattend	21
5.	Wet- en regelgeving voor natuur	22
	Wet en regelgeving	22
	Toetsing	23
	Rol gemeente	23
6.	Speerpunten	25
	1: Transitie naar ecologisch groenbeheer	26
	2: Biodiversiteit als integraal duurzaamheidsthema	29
	3: Natuurlijke bestrijding overlastgevende soorten	31
	4: Versterken groenblauw netwerk	33
	5: Stimuleren van initiatieven en samenwerking	36
7.	Communicatie, monitoring en evaluatie	38
	Communicatie	38
	Monitoring en evaluatie	39
8.	Uitvoeringsplan	40
	Bijlagen	49
	Bijlage 1: Methodiek Natuurpunten Wijchen	49
	Bijlage 2: Ranglijst natuurpunten per buurt	51
	Bijlage 3: Aanvullende informatie acties	52
	Bijlage 4: kaartmateriaal	56

Samenvatting

De gemeente Wijchen is een gemeente met veel groen en mag daar trots op zijn. Natuur en biodiversiteit zijn onmisbaar voor mensen en hebben naast maatschappelijke ook economische waarden. Een gemeente met veel natuur en hoge biodiversiteit staat dan ook voor een aantrekkelijke, gezonde, veerkrachtige en toekomstbestendige leef- en werkomgeving. Echter, de natuurlijke waarden staan al lange tijd onder druk. En tegelijk is Wijchen in beweging voor een duurzamere toekomst. Dat is de reden om dit uitvoeringsgerichte beleidsplan op te stellen. Dit plan geeft inzicht en handvatten aan dit thema. Het geeft aan wat de gemeente wil bereiken en hoe ze dat wil aanpakken. Het plan is samen met stakeholders vormgegeven en ook bewoners hebben input geleverd.

ANALYSE

Het landschap in de gemeente Wijchen is heel afwisselend. In de diverse natuurtypen zijn de afgelopen 10 jaar bijna 4300 verschillende soorten waargenomen (veelal door bewoners), waaronder diverse zeldzame en beschermde soorten. Voor de gehele gemeente zijn natuurpunten berekend. Het resultaat is een kaart waarin de natuurwaarde van gebieden een score heeft gekregen. Uit deze natuurpuntenkaart blijkt dat de natuurgebieden langs de Maas (Loonse Waard, Liendense Waard, uiterwaarden Balgoij) de hoogste natuurwaarden hebben. Die worden gevolgd door de bossen met heide en vennen (Hatertse en Overasseltse vennen, bossen rondom Leur, Hernen en Bergharen) en agrarische percelen met kleinschalige landschapselementen. Ook in de bebouwde kommen zijn biodiversiteitshotspots aanwezig. Vooral Oosterpark, Wijchens Meer, Balgoijse wetering en Kasteel Batenburg scoren hoog. Meer intensief gebruikte agrarische percelen, bedrijventerreinen en diverse woonwijken en dorpskernen scoren het laagst. Uit de input van stakeholders en bewoners kwamen de grootste kansen en aandachtspunten naar voren. Ecologisch groenbeheer, natuurinclusief bouwen, natuurlijke bestrijding eikenprocessierups en het betrekken van bewoners worden gezien als grote kansen om biodiversiteit te verbeteren. Daarbij zijn het vergroten van draagvlak, communicatie, kennisontwikkeling en integraal werken de grootste aandachtspunten.

Bron: Shutterstock

Bron: Bronbewoners-stadseiland.nl

AMBITIE

De ambitie van de gemeente Wijchen is om samen met bewoners, bedrijven en partners te zorgen voor meer biodiversiteit en versterking van de natuur. Naast een lange adem zijn hiervoor maatregelen in natuurgebieden, het agrarisch gebied én de bebouwde kom nodig. De gemeente gaat een omschakeling inzetten door te stimuleren, faciliteren en zelf het goede voorbeeld te geven. Zo werkt Wijchen aan een gezonde en evenwichtige leefomgeving voor mens én dier.

SPEERPUNTEN

De gemeente zet de komende jaren in op vijf speerpunten.

1. Transitie naar ecologisch beheer:

Beschrijving: De gemeente heeft veel groen, maar dit wordt meestal intensief beheerd. Het invoeren van meer ecologisch beheer is essentieel om de biodiversiteit te stimuleren. De gemeente wil ecologisch beheer op termijn de standaard maken. Er komt meer natuurlijk groen met meer variatie en meer wilde bloemen.
Aanpak: De gemeente voert dit natuurvriendelijke beheer stapsgewijs in. Omdat dit beheer een ander beeld geeft, gaat de gemeente zich inzetten om het draagvlak onder de inwoners te vergroten.

2. Biodiversiteit als integraal duurzaamheidsthema:

Beschrijving: De gemeente Wijchen zet zich in om biodiversiteit als volwaardig duurzaamheidsthema te integreren. Ook moet natuurinclusief ontwerpen, bouwen en inrichten de norm worden. Door biodiversiteit standaard mee te nemen bij het begin van plannen en projecten, worden koppelkansen herkend en kunnen verzilverd worden. Zo wordt elk stukje nieuw Wijchen nog duurzamer gemaakt .
Aanpak: De gemeente voert een biodiversiteitsscan in bij ruimtelijke uitvragen en versterkt de koppelingen met de andere duurzaamheidsthema's. Ook is ze van plan een soortenmanagementplan voor vleermuizen en stadsvogels op te stellen.

3. Natuurlijke bestrijding overlastgevende soorten

Beschrijving: In Wijchen zorgen soorten als de eikenprocessierups, invasieve plantensoorten en ganzen voor overlast. De gemeente Wijchen wil dat verminderen met meer natuurlijke bestrijding .
Aanpak: De gemeente neemt initiatief voor een overkoepelend plan voor de bestrijding van eikenprocessierups. Bestaande initiatieven om natuurlijke vijanden van de rups aan te trekken worden uitgebreid. Ganzen worden ontmoedigd door aanpassing in beheer en de gemeente gaat informatie verstrekken over preventieve maatregelen.

4. Versterken groenblauw netwerk

Beschrijving: Een stevig, aaneengesloten groenblauw netwerk is een voorwaarde voor een biodiverse én klimaatrobuuste leefomgeving. Doel is dit netwerk ecologisch te versterken, zowel in het buitengebied, in de bebouwde kom als de verbinding ertussen.
Aanpak: De gemeente gaat zich inzetten voor meer bloemrijke dijken, zoom- en mantelvegetaties en natuurvriendelijke oevers. In de ecologische structuren binnen de bebouwde kom wordt zoveel mogelijk ecologisch beheer ingevoerd.

5. Stimuleren van initiatieven en samenwerking

Beschrijving: De biodiversiteit verhogen is alleen mogelijk door samen op te trekken. Gemeente Wijchen gaat bestaande en nieuwe initiatieven faciliteren en stimuleren door mensen te enthousiasmeren en inspireren om zelf aan de slag te gaan met biodiversiteit.
Aanpak: De gemeente verkent de mogelijkheden voor een pilotproject voor biodiversiteit in de wijk en natuurinclusieve landbouw. De gemeente gaat actief de samenwerking met andere partijen opzoeken en gaat informatie, kansen en mogelijkheden online bundelen.

COMMUNICATIE

Invoering van dit beleid gaat een ander beeld geven in Wijchen. Goede communicatie is noodzakelijk om begrip en draagvlak te krijgen. Met digitale kanalen, folders, informatieavonden en fysieke borden wordt uitgelegd waarom het beheer anders wordt uitgevoerd en hoe dat wordt gedaan. Door het betrekken van wijkbeheerders en leefbaarheidsgroepen kunnen veel bewoners bereikt worden. Daarnaast verkent de gemeente de optie om een online platform op te zetten. Een platform waar informatie en initiatieven gedeeld worden en dat het mensen makkelijk maakt om aan te haken en tips te krijgen.

MONITORING EN EVALUATIE

De gemeente stelt een monitoringsplan op om samen met bewoners en natuurverenigingen de effectiviteit van de maatregelen in de gaten te houden. De gemeente evalueert ieder jaar welke acties zijn ondernomen, wat daarvan het resultaat is en waar het komend jaar op ingezet wordt. Zodoende houdt men de vinger aan de pols en kan tijdig bijgestuurd worden.

Voorwoord

De gemeente Wijchen heeft een prachtige groene uitstraling. In onze kleine kernen en in het buitengebied. Ook in Wijchen is veel natuur, zoals “De Meer” en de Valendriese Heuvels. Daar zijn we zuinig op.

We merken allemaal dat de natuur onder druk staat. Hevige regenbuien en lange periodes van droogte hebben invloed op de flora en fauna. Soorten gaan sterk achteruit of sterven zelfs uit. Om ons als gemeente handvatten te geven hoe we hiermee om moeten gaan, is dit natuurbeleidsplan opgesteld. Geen wetboek, maar een plan dat ons richting geeft. Een plan ook dat tijd nodig heeft. Want het zal wennen zijn om te ervaren dat bijvoorbeeld niet alles strak gemaaid en gesnoeid wordt. In dit plan hebben we een balans gevonden tussen hoe de buitenruimte eruit ziet en hoe deze gebruikt wordt. Ruimte voor de natuur en ruimte voor de mens om te genieten van die natuur.

Paul Loermans
Wethouder milieu, natuur en landschapsbeheer

1 INLEIDING & DOEL

De gemeente Wijchen is een groene gemeente met veel natuur en biodiversiteit. Het zijn belangrijke onderdelen van de Wijchense identiteit. Wijchen is in beweging voor een duurzame toekomst. De energietransitie is in volle gang en door het veranderende klimaat moet Wijchen beter bestand zijn tegen heftigere regenbuiten en langere periodes van hitte en droogte. Gelijktijdig ligt er een opgave om te zorgen voor meer woningen, voldoende recreatie en wil iedereen gezond kunnen leven. Natuur en biodiversiteit zijn ook zeer belangrijk voor een aantrekkelijke, gezonde, weerbare en toekomstbestendige gemeente. We zijn ervan afhankelijk voor ons duurzame voortbestaan.

Al sinds lange tijd staan natuur en biodiversiteit onder druk. Daarom is in het coalitieakkoord 2018 – 2022 opgenomen dat de gemeente de biodiversiteit wil stimuleren. Dit kan in principe prima samengaan met andere belangen. Er moet echter wel een goede afweging mogelijk zijn. Het doel van dit beleidsplan is om inzicht en handvatten te geven aan het duurzaamheidsthema natuur en biodiversiteit. In dit plan wordt beschreven hoe de gemeente om wil gaan met dit thema, wat de gemeente wil bereiken, waarom de gemeente zich hiervoor inzet en hoe dat vormgegeven gaat worden.

Raakvlakken andere gemeentelijke plannen:
Dit beleidsplan natuur en biodiversiteit staat niet op zichzelf. Andere plannen waar het raakvlakken mee heeft zijn:

- Groenstructuurplannen Wijchen en Kleine kernen
- Landschapsontwikkelingsplan Beuningen, Druten, Wijchen 'Landschap in beweging'
- Ecologische verbindingszone Heumen-Horssen 'Werk in uitvoering!'
- Visie op zonne-energie Gemeenten Druten & Wijchen
- Milieubeleidsplan
- Klimaatbeleidsplan
- Strategische waternota
- Verbreed gemeentelijk riolerings-plan

Leeswijzer
Dit beleidsplan start met de ambities van de gemeente Wijchen op het gebied van natuur en biodiversiteit (H2). Het beschrijft het belang van natuur en biodiversiteit, de urgentie om er mee aan de slag te gaan en de koppeling met andere duurzaamheidsthema's (H3). Het geeft inzicht in de huidige natuurwaarden in de gemeente (H4) en benoemt de bestaande wet- en regelgeving waar rekening mee gehouden moet worden (H5). Samen met stakeholders zijn vijf speerpunten geformuleerd (H6) en is een uitvoeringsplan opgesteld (H8). Hierbij zijn acties geformuleerd voor de komende jaren. De speerpunten en de acties geven invulling aan de wijze waarop de gemeente de doelen wil behalen en de ambitie wil verwezenlijken. Tevens wordt aangegeven op welke wijze de voortgang en resultaten gemonitord en geëvalueerd worden (H7).

2 AMBITIE

Wijchen en de kernen is het prachtig wonen met veel natuur, groen en water. Om dit te behouden voor de toekomstige generaties zet de gemeente Wijchen zich in voor een duurzame en gezonde toekomst. Natuur en biodiversiteit zijn hierin essentiële onderdelen.

De ambitie van de gemeente is om samen met bewoners, bedrijven en partners te zorgen voor een verbetering van de biodiversiteit en versterking van de natuur. Hiervoor is een lange adem nodig en gaan we samen aan de slag in natuurgebieden, het agrarisch gebied én de bebouwde kom. De gemeente gaat dit doen door te stimuleren, faciliteren en zelf het goede voorbeeld te geven.

Zo gaat de Gemeente Wijchen een transitie maken naar meer ecologisch groenbeheer. Dit zorgt voor meer natuurlijk groen met meer variatie en wilde bloemen. Dit maakt Wijchen aantrekkelijker voor bijen, vlinders, vogels en andere dieren en zorgt voor een natuurlijke bestrijding van de eikenprocessierups. Natuur en biodiversiteit vormen samen een belangrijk duurzaamheidsthema, dat integraal opgenomen wordt in de gemeentelijke besluitvorming. Daarnaast zet de gemeente in op het versterken van het groenblauwe netwerk, door groen onderling te verbinden en ook de verbinding tussen mens en natuur te stimuleren. Op deze wijze wil de gemeente werken aan een gezonde en evenwichtige leefomgeving voor mens én dier.

Bron: Shutterstock

3 BELANG & URGENTIE

Het landschap in de gemeente Wijchen is heel afwisselend. Van rivieren, meren en vennen tot aan beekjes, slootjes en vijvers. Van de uiterwaarden, dijken, akkers, weiden en graslanden tot aan bossen, bomenlanen, bermen en tuinen. Al deze blauwe en groene elementen, klein én groot, vormen leefgebied voor allerlei soorten planten, insecten en andere ongewervelden. Die vormen op hun beurt weer voedsel voor vissen, amfibieën, reptielen, vogels en zoogdieren. De blauwe en groene elementen met hun bodem en vegetatie vormen de basis voor het voedselweb voor alle soorten planten en dieren die voorkomen in Wijchen. Natuur bevindt zich dus niet alleen in het buitengebied. Ook de bebouwde kommen vormen in toenemende mate een belangrijk leefgebied voor veel planten en diersoorten.

Belang en urgentie

Natuur en biodiversiteit zijn onmisbaar voor ons als mensen. Zo geeft het ons voedsel, schoon water, schone lucht, (bouw)materialen en medicijnen. Het zorgt voor verkoeling, buffering van regenwater, een vruchtbare bodem en bestuiving. Daarnaast blijkt uit steeds meer onderzoek dat interactie met natuur veel positieve effecten heeft op onze fysieke én mentale gezondheid, van jong tot oud. Dit noemen we ook wel ons natuurlijk kapitaal: alle diensten die de natuur ons biedt.

Helaas staan natuur en biodiversiteit wereldwijd al lange tijd onder druk, ook in Nederland. Uit het wereldwijde evaluatierapport van IPBES[1] blijkt dat natuur en biodiversiteit nog nooit zo snel achteruit zijn gegaan. In Nederland blijkt uit recent onderzoek dat het bijvoorbeeld slecht gesteld is met de insectenpopulaties. De maatschappelijke gevolgen van verdere achteruitgang voor bijvoorbeeld de landbouw zijn niet te overzien. Zo stelt het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) in een recent onderzoek

Het begrip natuur omvat alle levende organismen, hun habitat, het ecosysteem waarvan zij deel uitmaken en de daarmee verbonden ecologische processen. Het maakt daarbij niet uit of ze voorkomen onder invloed van menselijk handelen.

Biodiversiteit staat voor de variatie aan ecosystemen, soorten en de genetische diversiteit van populaties binnen een gebied.

dat het biodiversiteitsverlies de beschikbaarheid van ecosysteemdiensten voor de economie bedreigt[2]. Niet voor niets heeft het World Economic Forum het verlies aan biodiversiteit aangewezen als één van de drie grootste risico's voor de economie[3]. Naast de intrinsieke waarde en het belang voor onze leefomgeving, heeft een goede biodiversiteit dus ook economische waarde. De bestaande natuurwetgeving blijkt niet voldoende te zijn om de achteruitgang van biodiversiteit te stoppen, laat staan te herstellen. Het is dan ook noodzakelijk om buiten de wettelijke kaders maatregelen te treffen. In Nederland is daarom

Natuurlijk kapitaal in Nederland

Bron: PBL

ook het Deltaplan Biodiversiteit[4] opgestart, met als doel de achteruitgang van biodiversiteit om te buigen naar herstel. Om samen te gaan voor meer biodiversiteit. Dit sluit mooi aan bij de ambitie van de gemeente Wijchen.

Biodiversiteit biedt kansen voor het creëren van een aantrekkelijke en duurzame leefomgeving. Een leefomgeving met een goede ecologische balans die weerbaar is tegen plagen van bijvoorbeeld eikenprocessierups en steekmuggen. Het kan zorgen voor een verbetering van het vestigingsklimaat voor bedrijven en bewoners, een uitbreiding van het recreatieve palet en een versterking van de eigen identiteit van Wijchen en de kernen. Een biodiverse woon- en werkomgeving staat voor kwaliteit en duurzaamheid, waar het aangenaam is om in te verblijven en recreëren. De roep om meer groen en biodiversiteit wordt dan ook steeds luider en steeds meer gemeenten en bedrijven gaan aan de slag om biodiversiteit te stimuleren.

1. https://ipbes.net/global-assessment
2. https://www.pbl.nl/publicaties/financiele-sector-en-natuur-een-kruisbestuiving
3. https://reports.weforum.org/global-risks-report-2020/
4. https://www.samenvoorbiodiversiteit.nl/

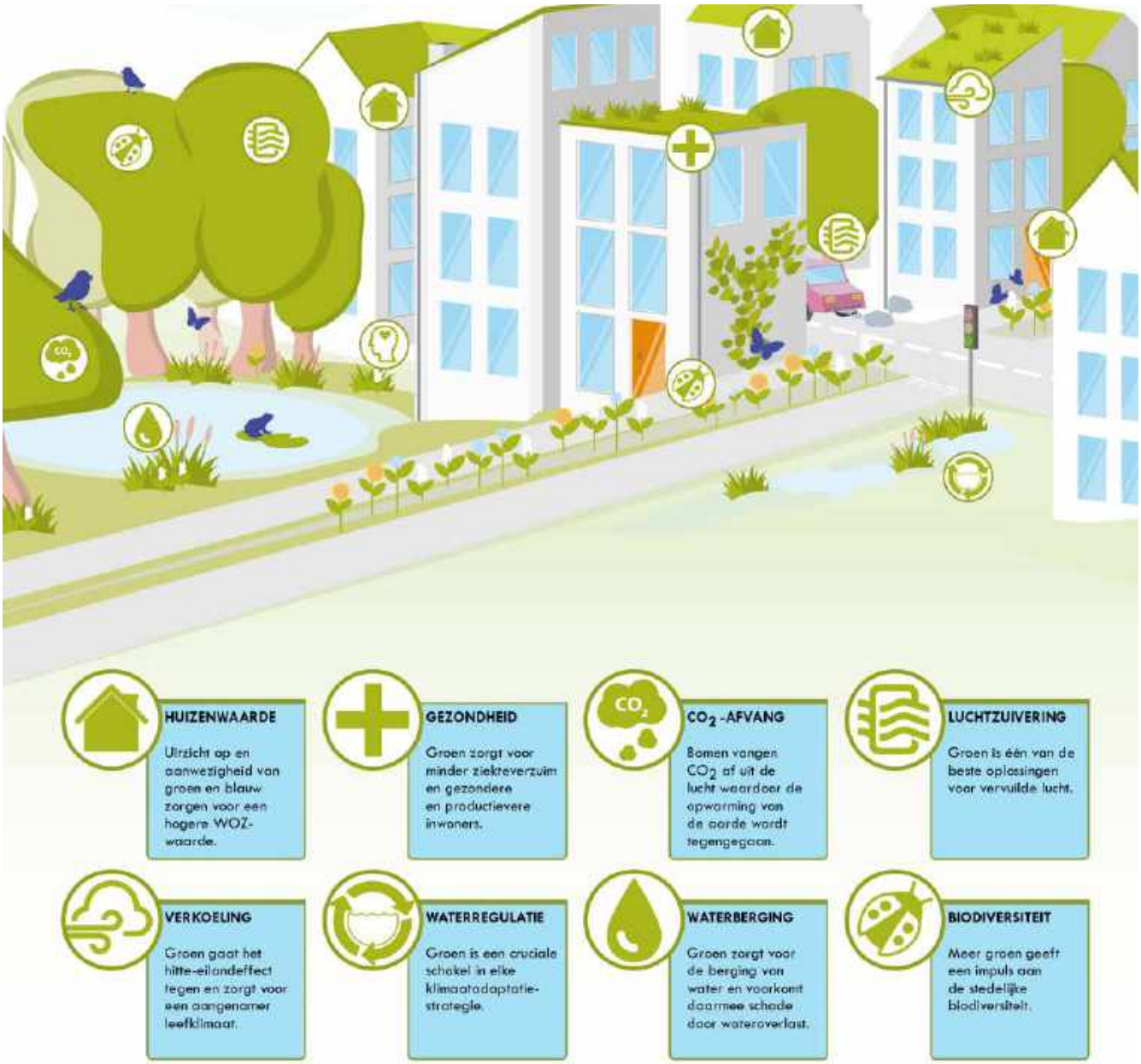

Schematisch overzicht waarde van groen

Bron: natuurverdubbelaars

Koppeling met andere duurzaamheidsthema's

De Verenigde Naties hebben 17 herkenbare ontwikkelingsdoelen vastgesteld voor een duurzamere wereld in 2030. Deze doelen worden ook de Sustainable Development Goals (SDG's) genoemd. Alle SDG's zijn belangrijk, maar een aantal vormen de basis, de randvoorwaarden om de andere doelen mogelijk te maken. Dit gaat om de volgende vier duurzame ontwikkelingsdoelen die betrekking hebben op de biosfeer: Schoon water, Klimaatactie, Leven in het water en Leven op het land. Twee van deze SDG's zijn dus direct gelinkt met natuur en biodiversiteit. De SGD's zijn zo bedacht dat ze op allerlei verschillende schaalgroottes kunnen worden toegepast, zowel globaal, landelijk, als op gemeenteniveau, maar ook bedrijven en individuen kunnen er gebruik van maken.

Natuur en biodiversiteit zijn essentieel voor een duurzame toekomst, maar staan niet op zichzelf. Er zijn vele koppelingen met de andere duurzaamheidsthema's van de gemeente Wijchen. De belangrijkste thema's zijn:

De 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen.
Bron: SGD Nederland

Klimaatadaptatie:

Betreft ruimtelijke aanpassingen die wateroverlast, droogte en hittestress tegengaan. Door biodiversiteit te koppelen zorg je voor een hogere efficiënte en duurzaamheid van klimaatadaptieve maatregelen. Een meer natuurlijke en gevarieerde inrichting van het groen stimuleert natuurlijke processen, bodemleven en de opbouw van organisch stof. Dit resulteert in een hogere sponswerking van de bodem en meer verkoeling in de zomer.

Energietransitie:

De energietransitie en het stimuleren van biodiversiteit kunnen ook samengaan. Een groen dak verhoogd het rendement van zonnepanelen met gemiddeld 6%[5] en zonnepanelen kunnen de biodiversiteit van groene daken verhogen[6]. Hetzelfde geldt voor goed ingepaste zonnepanelenvelden. Door natuurinclusief te bouwen en renoveren worden ook goed geïsoleerde gebouwen geschikt voor kwetsbare vogels en vleermuizen.

Circulariteit:

In de circulaire economie wordt afval gezien als grondstof voor een ander product. Kort-om, afval bestaat niet, zo werkt het ook in de natuur. Natuurlijke processen zijn dan ook de grootste inspiratiebron voor circulariteit en tegelijk kunnen ze elkaar versterken.

Gezonde leefomgeving:

Natuurlijk groen verbeterd de luchtkwaliteit, maar ook steeds meer onderzoeken tonen de positieve effecten aan van interactie met natuur, zowel fysiek als mentaal. Mensen ervaren minder stress, kunnen zich beter concentreren en zijn gelukkiger. Een groen, natuurlijke omgeving stimuleert bewegen en versterkt sociale cohesie in buurten. Dit resulteert in lagere kosten van de gezondheidszorg en minder ziekteverzuim. Naast natuurlijke gebieden is ook buurtnatuur belangrijk, omdat we daar dagelijks mee in aanraking komen.

Economie

De maatschappelijke waarden van natuur en groen vertalen zich ook in een economische waarde. Naast de afhankelijkheid van vele (agrarische) bedrijven en sectoren van ons natuurlijk kapitaal en de verlaging van kosten gezondheidszorg en ziekteverzuim, nog een aantal andere voorbeelden:

- De WOZ-waarde van woningen met (natuurlijk) groen en/of water nabij is gemiddeld 6-12% hoger.
- Goed ingericht groen zorgt voor verkoeling door verdamping. Zo heeft één volwassen boom op een zonnige dag een koelvermogen van 20-30 kW. Dit staat gelijk aan 10 airco's.
- De waterregulerende functie van (natuurlijk) groen en een gezonde bodem beperken de investeringskosten voor het rioolstelsel.

Het RIVM heeft in een recent onderzoek[7] in kaart gebracht wat investeringen in 'groen en blauw' opleveren. Zowel voor de gezondheid en het welzijn van stadbewoners als door de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Hieruit blijkt dat groen per m2 per jaar tussen de 1 en 5 euro oplevert.

Samenvattend

Het investeren in natuur en biodiversiteit is essentieel voor ons duurzame voortbestaan. Het staat voor een gezonde, evenwichtige en aantrekkelijke leefomgeving. Naast maatschappelijke waarde heeft het ook economische waarde. Wereldwijd, maar ook in Nederland gaat de natuur en biodiversiteit al sinds lange tijd achteruit. De natuurwetgeving is niet voldoende om dit te stoppen, laat staan te herstellen. Daarom is het ook zo belangrijk om maatregelen te nemen die biodiversiteit stimuleren. Zowel in natuurgebieden, agrarische gebieden als in bebouwde kommen. Er zijn veel raakvlakken en koppelkansen met andere duurzaamheidsthema's en ander beleid van de gemeente Wijchen.

---

5 https://www.greendealgroenedaken.nl/facts-values/
6 https://www.dakenraad.nl/hoogstaande-zonnecollectoren-faciliteren-hoge-plantendiversiteit-op-groendak/
7 https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2019-0021.pdf

4 ANALYSE NATUURWAARDEN

Wat is er eigenlijk aan natuurlijke waarden in Wijchen? Waar liggen de biodiversiteitshotspots? Waar liggen de kansen en knelpunten? Om dit inzichtelijk te maken zijn de natuurwaarden van Wijchen geanalyseerd en in kaart gebracht. Onderstaande paragraaf geeft een korte beschrijving van het landschap en de natuur van de gemeente Wijchen. Gevolgd door de analyse van verspreidingsgegevens van soorten en natuurpunten. Een ander onderdeel van de analyse zijn de interviews en sessies die gehouden zijn met stakeholders. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met de belangrijkste bevindingen van de analyse.

Natuurgebieden in Wijchen

De gemeente Wijchen kent een divers landschap, ontstaan door de invloed van de rivieren en de aanpassingen die de mens in de loop der eeuwen hierop heeft gemaakt. Van de Maas met haar uiterwaarden, oeverwallen, kommen en de hoger gelegen rivierduinen tot aan de Waalkommen in het noorden van de gemeente Wijchen. Van zware tot lichte klei, zavel, eerdgronden tot aan hoger gelegen zandgronden. Door deze overgangen is er ook een diversiteit aan natuur. Langs de Maas riviernatuur in de uiterwaarden en Loonse en Liendense Waard. Binnendijks bevindt zich in de Maasoeverwallen kleinschalige, halfopen agrarische natuur met plaatselijk nog aanwezige hagen, singels en boomgaarden. De Maaskommen en oude oeverwallen bestaan grotendeels uit een open agrarisch gebied van akkerbouw, melkveehouderijen, veeteelt en gemengde boerenbedrijven. Op de rivierduinen is een afwisselend landschap aanwezig met bossen, vennen, heide, akkers en weilanden.

Landschapstypen in Wijchen,
Druten en Beuningen.
Bron: Landschapsontwikkelplan 2006.

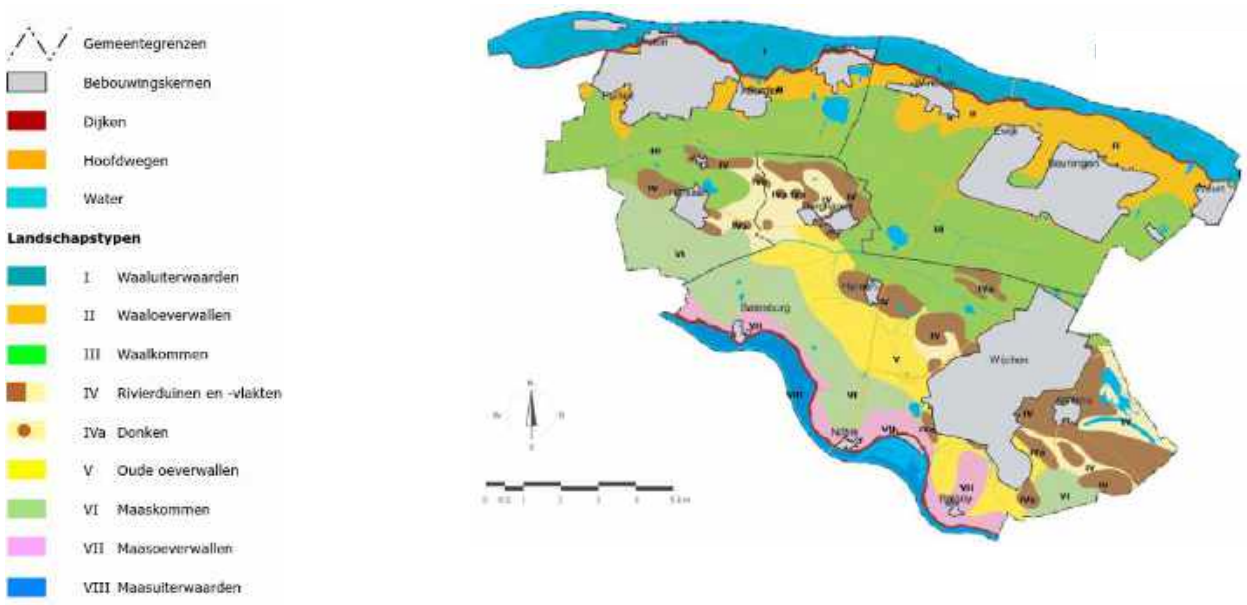

In de gemeente Wijchen zijn geen Europees beschermde natuurgebieden (Natura 2000) aanwezig. Er zijn wel natuurgebieden die onderdeel zijn van het Gelders natuurnetwerk (GNN) en de Groene ontwikkelingszone (GO). Deze gebieden hebben een beschermde status en komen voort uit het provinciaal natuurbeleid. De GO verbindt natuurgebieden, de ecologische verbindingszone (EVZ) Heumen - Horssen is daar onderdeel van.

Gelders Natuurnetwerk en Groene Ontwikkelingszone in Wijchen

Bron: Gemeente Wijchen

De bos- en natuurterreinen in de gemeente Wijchen kennen verschillende eigenaren. Deze eigenaren zorgen al dan niet in samenwerking met vrijwilligers voor het beheer en onderhoud. Hieronder volgen per terreinbeherende organisatie de meest waardevolle natuurgebieden:

- **Landgoed Heerlijkheid Leur**: Leursche bos
- **Staatsbosbeheer**: Hatertse en Overasseltse Vennen, Balgoijsche Wetering en veel Maasheggen rond Balgoij
- **Stichting Geldersch Landschap**: Hernense Bos, omgeving kasteel Hernen, Den Berg in Bergharen, Eendenkooi Batenburg en diverse verspreid liggende percelen in de Ecologische VerbindingsZone (EVZ)
- **Rijkswaterstaat**: Maas, uiterwaarden Maas, Liendense Waard
- **Gemeente Wijchen**: Loonse Waard, Valendriese Heuvels, bossen rond sportpark De Wijchert en bossen bij Alverna

De overige groene gebieden die niet door bovenstaande organisaties beheerd worden, bestaan voornamelijk uit agrarische percelen, particulier groen en tuinen van bewoners. Ook deze gebieden hebben een natuurwaarde.

Gronden van terreinbeherende organisaties in Wijchen.
Bron: Gemeente Wijchen

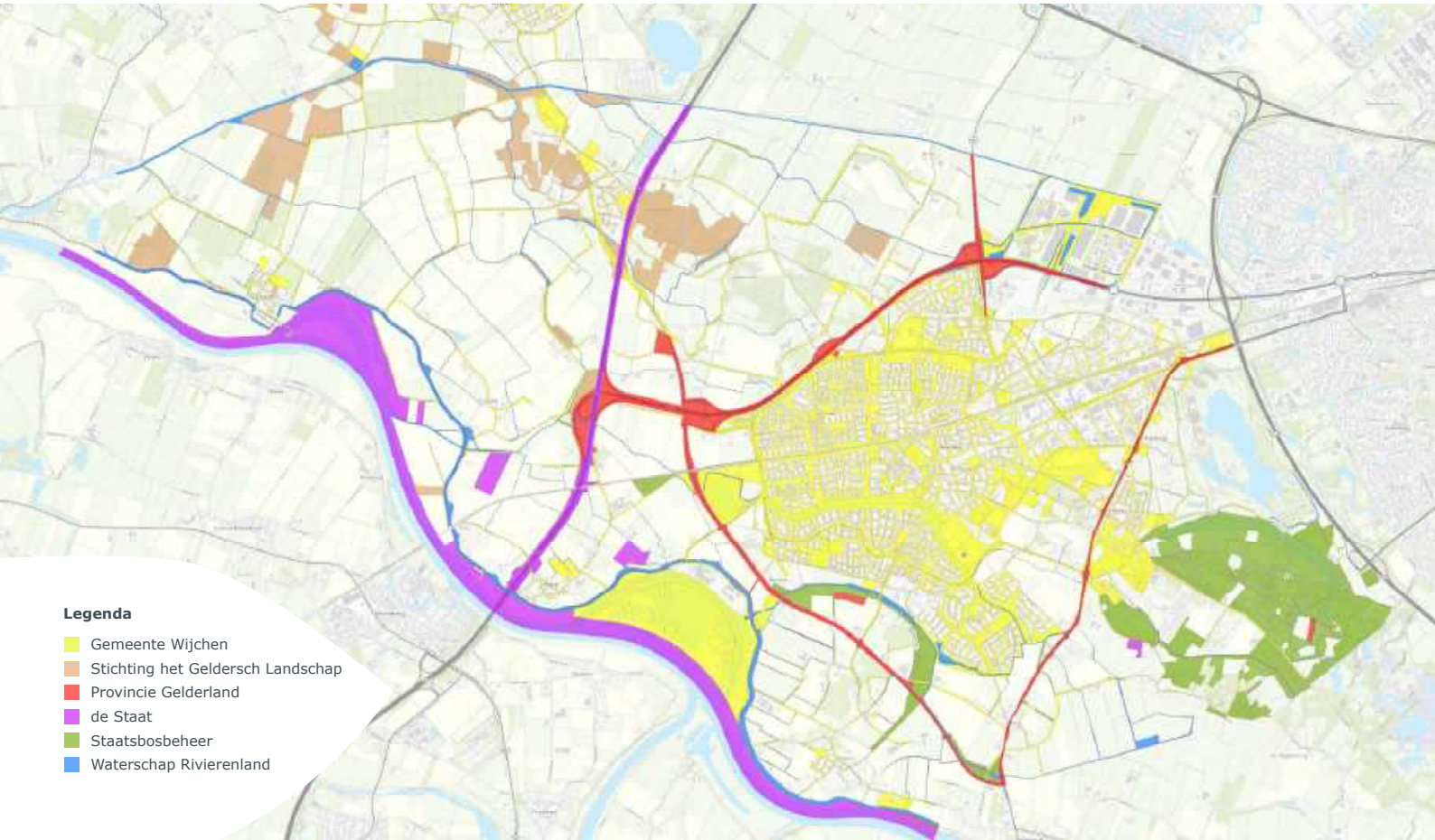

Analyse soorten

Voor de analyse van de natuurwaarden is in eerste instantie gekeken naar de verspreiding van allerlei soorten planten en dieren. De verspreidingsgegevens van soorten zijn gehaald uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF), de meest complete databank. In de afgelopen 10 jaar (2009 t/m 2019) zijn in totaal bijna 370.000 waarnemingen ingevoerd in de gemeente Wijchen. Deze waarnemingen zijn veelal door bewoners ingevoerd en verspreid door de gemeente gedaan (zie figuur). De meeste waarnemingen komen uit de Liendense en Loonse Waard en Hatertse en Overasseltse vennen. Hier zijn ook de hoogste aantallen soorten waargenomen. In totaal zijn er in de afgelopen 10 jaar 4249 soorten waargenomen, waarvan 291 rode lijst soorten 39 beschermde soorten (exclusief vogels).

Hoe verhoudt dit aantal soorten zich ten opzichte van andere gemeenten? De NDFF geeft geen rankschikking, maar op de site waarneming.nl (belangrijke bron van de NDFF) wordt het aantal soorten per gemeente bijgehouden[8]. In de afgelopen 5 jaar zijn er op deze site 179.227 waarnemingen ingevoerd en 3614 verschillende soorten waargenomen. Met deze cijfers staat Wijchen op plaats 70 van de in totaal 355 gemeenten van Nederland. Hiermee behoort Wijchen tot de bovenste 20% van Nederland. Wijchen zit op deze ranglijst in een stijgende lijn. Zo stond Wijchen in de periode 2010 – 2015 op plek 161 (2142 soorten en 107.154 waarnemingen) en in de periode 2013 – 2018 op de 104e plek (3172 soorten en 175.971 waarnemingen). Dit is te danken aan alle vrijwilligers die de waarnemingen invoeren.

8 https://old.waarneming.nl/ranks_gem_v2.pp?laps=2016-2020&prov=0

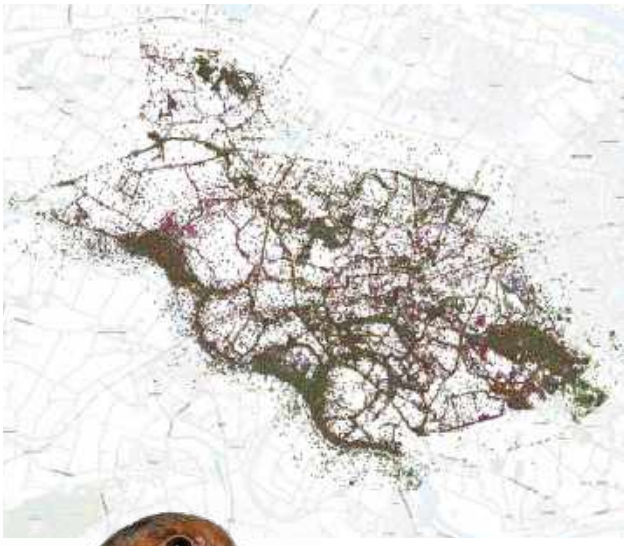

Alle 369.633 waarnemingen van soorten van de afgelopen 10 jaar, ingevoerd in de NDFF.

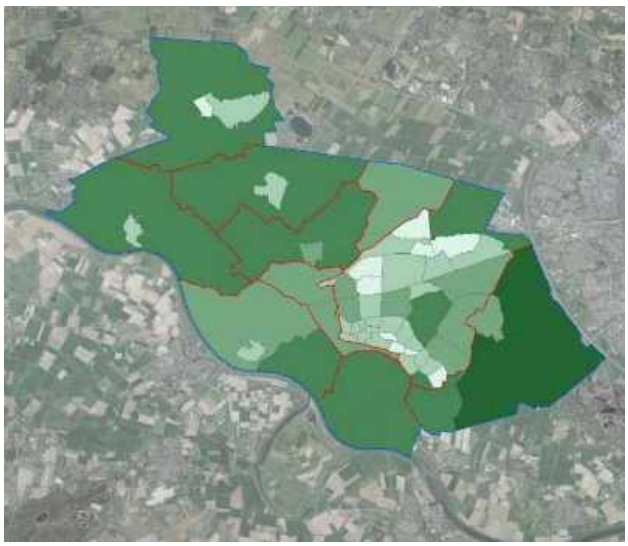

Aantal soorten per buurt (CBS-indeling)

Patrijs

Bron J. Houkes

In Wijchen komen ook bijzondere en zeldzame soorten voor.

- In de bebouwde kom is de aanwezigheid van de das, wezel en bunzing in het Oosterpark bijzonder, net als de bever in het Wijchens meer.
- Kasteel Batenburg is een bekende overwinteringsplaats voor grote groepen vleermuizen. Er komen in Wijchen 9 verschillende soorten vleermuizen voor.
- Het buitengebied is bij uitstek leefgebied van de das en er zijn verschillende nestlocaties van uilen aanwezig (steenuil, kerkuil, ransuil en bosuil).
- De Loonse Waard en Liendense waard zijn populaire plekken om allerlei soorten vogels te spotten. Van algemene vogels tot aan zeer zeldzame gasten. De Liendense Waard staat bekend om de bergeenden, tureluurs, patrijzen en de grote kolonie kluten. In de Loonse Waard hebben onlangs de roodborsttapuit en een kleine kolonie visdieven zich gevestigd.
- In de Hatertse en Overasseltse Vennen voelt de zeldzame knoflookpad zit thuis. Ook is hier de vleesetende plant zonnedauw te vinden, evenals zeldzame plantensoorten als akkerogentroost, veenpluis, snavelbies, beenbreek en melkeppe.
- Van de vele insectensoorten vormen de dagvlinders iepenpage en staartblauwtje, de maanwaterjuffer en de sprinkhaansoort wrattenbijter bijzondere soorten die Wijchen rijk is.

Aantal waargenomen soorten in Wijchen per soortgroep

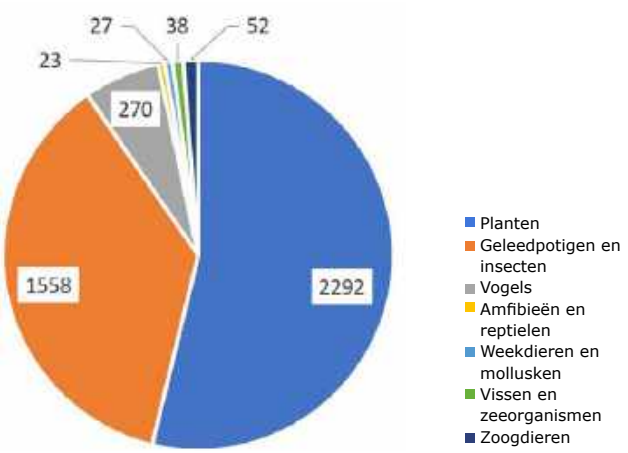

Bron: J Houkes

Patrijs

Wrattenbijter

Steenuil

Analyse natuurpunten

Naast de aanwezigheid van soorten is het interessant om te bekijken wat voor natuurtypen er voorkomen in Wijchen. Wat is de natuurwaarde hiervan en hoe is de onderlinge verhouding tussen de natuurtypen? Om hier meer inzicht in te krijgen is gebruik gemaakt van natuurpunten. Natuurpunten geven een score van de natuurwaarde van een gebied.

Berekening Natuurpunten
De methode die voor de natuurpuntenberekening van Wijchen is gebruikt staat beschreven in bijlage 1.

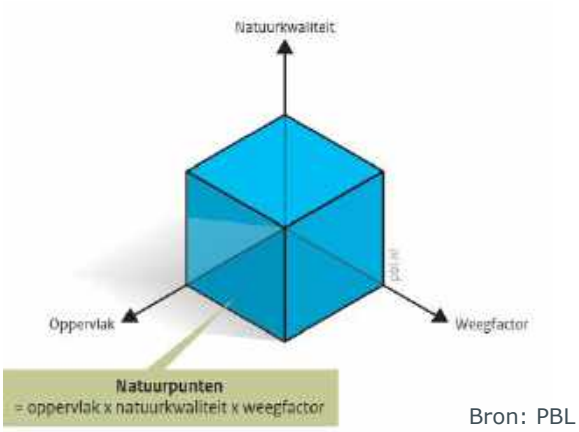

Bron: PBL

Wat zijn natuurpunten?
Natuurpunten zijn een maat voor biodiversiteit. Ze geven een score aan natuurwaarden van een gebied. De score wordt bepaald door een weegfactor (waarde van natuurtype), de kwaliteit (% aanwezige doelsoorten) en de oppervlakte (ha). Kortom, natuurpunten = weegfactor * kwaliteit * oppervlakte.

De systematiek is ontwikkeld door het Planbureau van de Leefomgeving (PBL)[1]. Met als doel het natuurwaarden uit te drukken in een getal, een score. Zo worden verschillende gebieden en effecten van ontwikkelingen vergeleken. Sweco's natuurpuntencalculator[2] automatiseert de complexe berekeningen. De calculator gebruik verschillende (semi)openbare (GIS)data. De natuurpuntensystematiek is een efficiënte en objectieve methode om de natuurwaarden van een gebied in kaart te brengen. Natuurpunten zijn ook geschikt om het verloop van de natuurwaarden en biodiversiteit te monitoren en evalueren. Door over een aantal jaren de berekening te herhalen.

Natuurpunten van gebieden
Het resultaat is een kaart van Wijchen, opgedeeld in gebieden met verschillende natuurtypen. Elk gebied heeft een score gekregen. De scores lopen van 0 tot 1 en zijn ingeschaald in zes categorieën: oplopend van rood naar groen. Voor sommige gebieden was niet genoeg data bekend, deze gebieden zijn niet ingekleurd

- Rood: geen doelsoorten bekend
- Oranje (donker en licht): minder waardevolle natuurtype en/of weinig doelsoorten
- Geel: waarde natuurtypen en aantal doelsoorten gemiddeld
- Groen: waardevolle natuurtypen en/of veel doelsoorten aanwezig

De natuurgebieden in het buitengebied hebben de hoogste natuurwaarden. Daarna volgen de gebieden met afwisseling en diversiteit in het landschap, landschapselementen en beplanting. Ook in en nabij de bebouwde kom bevinden zich biodiversiteitshotspots.

1 https://www.pbl.nl/publicaties/natuurpunten-kwantificering-van-effecten-op-natuurlijke-ecosystemen-en-biodiversiteit-in-het-deltaprogramma
2 www.sweco.nl/natuurpuntencalculator/

Hoogste scores *Laagste scores*

Buitengebied	Bebouwde kom	Buitengebied & bebouwde kom
Maas, uiterwaarden, Loonse Waard en Liendense Waard	Oosterpark	Bedrijventerreinen
Hatertse en Overasseltse vennen	Wijchens meer	Verschillende woonwijken in Wijchen
Leurse en Hernense bos	Kasteel Batenburg	Hoogbroek en Alverna
Bossen rondom Bergharen	Balgoijse wetering	Dorpskernen Bergharen, Hernen
Agrarische percelen met kleinschalige landschapselementen: • Tussen Bergharen en Wijchen • Ten oosten van Balgoij en Lunen • Nabij Niftrik	Bosgebied rondom sportpark De Wijchert	Meer intensief gebruikte agrarische gebieden rondom Wijchen, Balgoij, Lunen, Leur, Laak, Batenburg en Bergharen

Natuurpunten in de gemeente Wijchen. *De kaart is in groter formaat opgenomen in bijlage 4. Bron: Sweco*

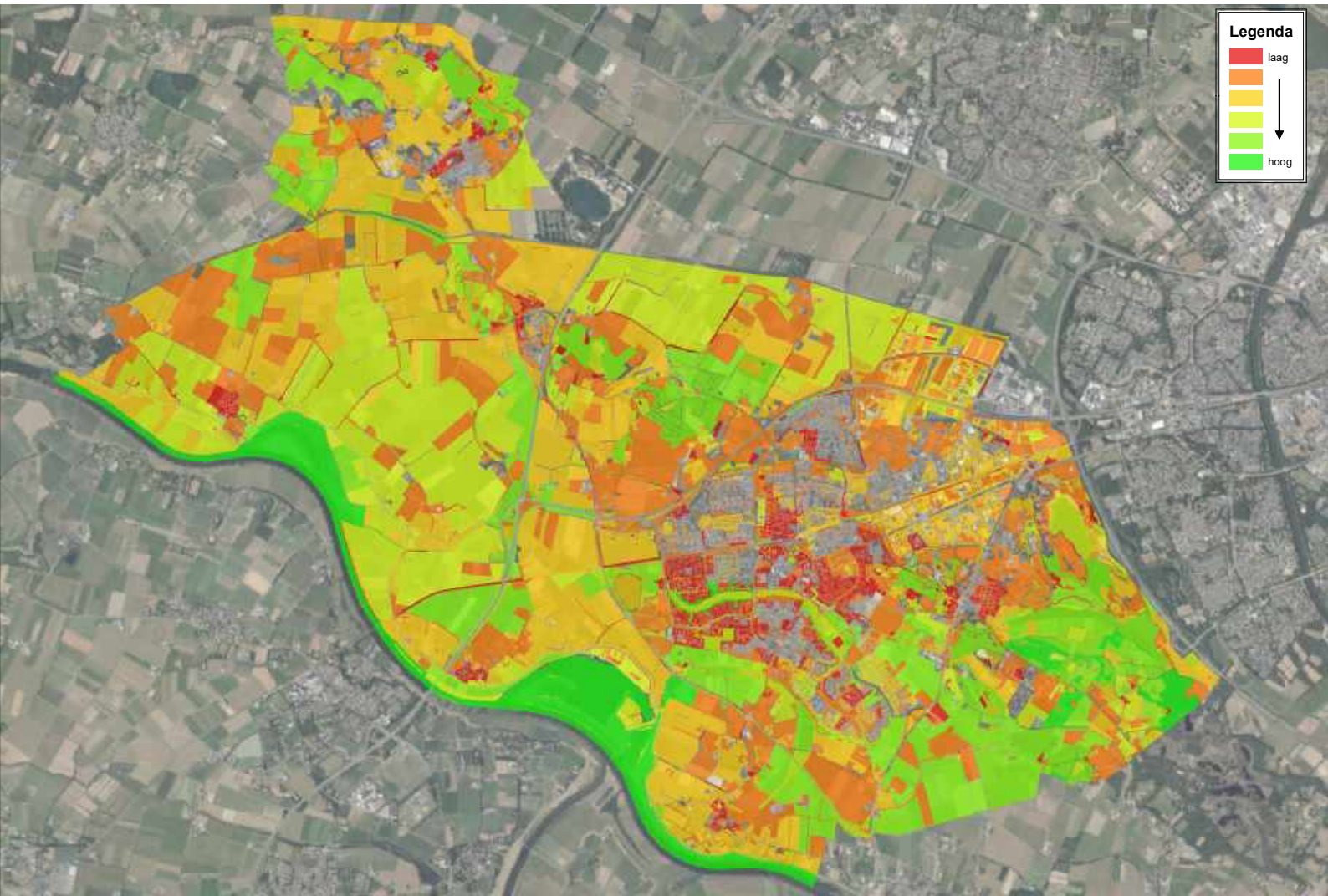

Natuurpunten van buurten
De natuurpunten zijn ook per buurt gebundeld (CBS-indeling) en in zes categorieën verdeeld. Dit geeft een meer overzichtelijk, globaler beeld van hoe de verschillende buurten van de gemeente Wijchen scoren qua natuurwaarde. De resultaten zijn weergegeven in onderstaand figuur, de lijst met scores van buurten is opgenomen in bijlage 4. Kijkend naar de natuurpunten per buurt:

Hoogste scores	Laagste scores
Loonse Waard	Buurten Wijchen Noord: *Kraaijenberg, Heilige stoel, Veenhof, Saltshof, Woezik, Lambrasse, De Uilenboom,*
Buitengebied Balgoij	Buurten Wijchen Zuid: *Abersland, Kronenland, Huissteden-Zuiderpoort, Elsland, Sluiskamp*
Heumenseweg - Boskant	Bebouwde kom Bergharen, Hernen en Alverna
De Weertjes	Bedrijventerrein Breekwagen
Diepvoorde	Bebouwde kom Alverna
Buitengebied Batenburg	Bedrijventerrein Zesweg en Nieuweweg

Natuurpunten per buurt *de kaart is in groter formaat opgenomen in bijlage 4.*
Bron: Sweco

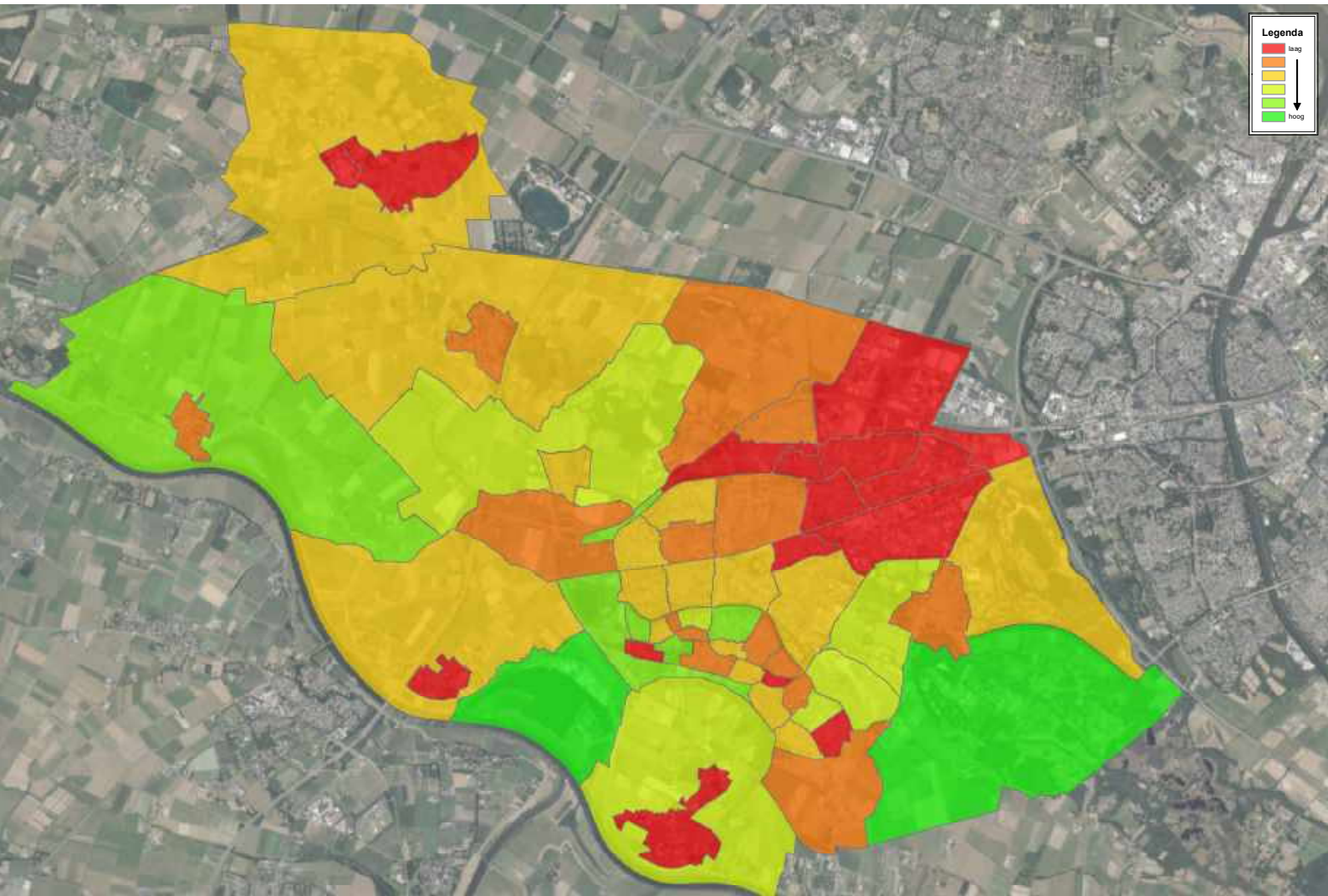

Invoerkaart, interviews & werksessies

Invoerkaart
Voorafgaand aan het opstellen van dit beleidsplan natuur en biodiversiteit is een invoerkaart voor bewoners gelanceerd. Zowel in het lokale nieuws als op de gemeentelijke website is hier aandacht aan geschonken.
Op deze kaart konden in de periode januari t/m juni alle bewoners van Wijchen aangeven waar zij kansen of knelpunten zagen voor biodiversiteit.

Interviews en werksessies
Er zijn gesprekken gevoerd met 13 verschillende stakeholders. Van medewerkers van de gemeente, natuurverenigingen, agrarische organisaties, wooncorporaties, terreinbeherende organisaties tot het Waterschap. Hierop volgend zijn twee werksessies gehouden. De eerste sessie ging in op de kansen en knelpunten. Tijdens de tweede sessie zijn acties en projecten besproken die de natuur en biodiversiteit kunnen versterken.
De uitkomsten van de tweede sessie zijn verwerkt in het uitvoeringsplan.

Belangrijkste kansen & aandachtspunten vanuit invoerkaart, interviews en werksessies

Belangrijkste kansen

1. Invoeren van meer ecologisch groenbeheer.
2. Stimuleren natuurinclusief bouwen
3. Koppeling met andere duurzaamheidsthema's en in projecten
4. Betrekken bewoners en samenwerking andere organisatie
5. Natuurlijke bestrijding eikenprocessierups

Belangrijkste aandachtspunten

1. Draagvlak creëren
2. Te weinig kennis
3. Integraal werken, natuur tijdig meenemen in proces
4. Communicatie
5. Gebruik chemische bestrijdingsmiddelen in buitengebied

Invoerkaart kansen en knelpunten Biodiversiteit.
Bron: Sweco

Samenvattend

De belangrijkste bevindingen van de analyse zijn:

- Gemeente Wijchen heeft veel diversiteit in landschap en natuurtypen..
- Er zijn in totaal 4249 soorten planten en dieren waargenomen in Wijchen, waaronder verschillende bijzondere, zeldzame en beschermde soorten.Zoals de das, bever, wezel, uilen, visdief, patrijs, tureluur, knoflookpad, iepenpage, staartblauwtje en wrattenbijter
- De natuurgebieden in het buitengebied hebben de hoogste natuurwaarden. Daarna volgen de agrarische gebieden met voldoende afwisseling en diversiteit
- In de bebouwde kommen zijn de hoogste natuurwaarden te vinden in het Oosterpark, rondom het Wijchens Meer, langs de Balgoijse Wetering, rondom Sportpark De Wijchert en Kasteel Batenburg.
- De laagste natuurpunten zijn behaald in de bedrijventerreinen en verschillende, dorpskernen en woonwijken.
- In het buitengebied zijn de laagste natuurwaarden aanwezig in de gebieden met een meer intensief agrarisch gebruik.

Winst lijkt met name te behalen in:

- Buitengebied: agrarisch gebied rondom Wijchen, Balgoij, Lunen, Leur, Laak, Batenburg en Bergharen.
- Bebouwde kommen: Bedrijventerreinen, Hoogbroek, Woonwijken in het noorden van Wijchen, Bergharen, Hernen en Alverna.
- Overgangen biodiversiteitshotspots en aangrenzende percelen. De verschillen in de scores zijn veelal erg scherp. Meer natuurlijke overgangen en bufferzones maken het makkelijker mogelijk de natuurwaarden te behouden en te versterken.
- Verspreidingsgegevens soorten: Met name in de bebouwde kom zijn er plekken waar niet voldoende waarnemingen van soorten bekend zijn. Het gaat daarbij veelal om vleermuizen, vogels, planten en dagvlinders. Meer gegevens geven een vollediger beeld van de natuurwaarden.

Grootste kansen en aandachtspunten betreffen:

- De transitie naar meer ecologisch beheer. Dit zorgt ook voor de natuurlijke bestrijding van eikenprocessierupsen en versterkt het groenblauwe netwerk.
- Biodiversiteit en natuur te beschouwen als volwaardig duurzaamheidsthema. Dit versterkt integraal werken en het verzilveren van koppelkansen bij projecten.
- Goede communicatie en informatievoorziening en het betrekken van bewoners en partners zorgt voor een groter draagvlak en kennisontwikkeling.

5 WET- & REGELGEVING VOOR NATUUR

Bepaalde soorten planten en dieren, natuurgebieden, verbindingszones, bossen, bomenrijen en bomen zijn beschermd door wet- en regelgeving. Projecten en activiteiten moeten hieraan voldoen. In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op de huidige wet- en regelgeving voor natuur, hoe hieraan getoetst moet worden en de rol van de gemeente daarin.

Wet- en regelgeving

De wet- en regelgeving voor natuur bestaat uit landelijke wetgeving (Wet natuurbescherming) en het provinciaal beleid. Gemeentelijke regelgeving beperkt zich tot regels voor het kappen van bomen. De wet- en regelgeving voor natuur gaat op in de Omgevingswet zodra die in werking treedt.

Wet natuurbescherming
De wet natuurbescherming (Wnb) omvat de bescherming van Natura 2000-gebieden, Europees en nationaal beschermde soorten en houtopstanden buiten de bebouwde kom

Provinciaal beleid
Het provinciaal natuurbeleid beschermd natuur- en cultuurgebieden binnen het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en de Groene Ontwikkelingszone (GO). Ook in Wijchen zijn verschillende gebieden aangewezen die daar onderdeel van zijn[9]. Als projecten een directe negatieve impact hebben op deze gebieden, moet mogelijk een verzoek tot herbegrenzing ingediend worden bij de provincie Gelderland. Daarnaast zet de Provincie Gelderland in op behoud en herstel van de belangrijkste leefgebieden van beschermde en kwetsbare soorten[10].

Gemeentelijke regelgeving
Voor het kappen van waardevolle bomen[11] is in gemeente Wijchen een kapvergunning nodig. In sommige gebieden onder beheer van de gemeente, zijn regels aan de toegankelijkheid.

Wet natuurbescherming in het kort:

Natura 2000 gebieden vormen een netwerk van Europees beschermde natuurgebieden. Voorbeelden in de omgeving van Wijchen zijn de Veluwe, Rijntakken, Sint Jansberg en De Bruuk. Projecten of activiteiten mogen geen negatieve effecten hebben op deze gebieden. Indien daar toch sprake van is moet een vergunning worden aangevraagd bij de provincie Gelderland.

Soorten: De Wet natuurbescherming schrijft voor dat iedereen rekening moet houden met in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Daarnaast zijn bepaalde soorten extra beschermd. Het gaat om Europees beschermde soorten zoals bever, vleermuizen en rugstreeppad en nationaal beschermde soorten als das, wezel en levendbarende hagedis. Ook alle vogelsoorten zijn beschermd en broedende vogels mogen niet verstoord worden. Daarnaast geldt voor een aantal vogelsoorten (bijvoorbeeld steenuil, kerkuil, roek, huismus en gierzwaluw) dat hun nestlocaties het hele jaar beschermd zijn. Projecten en activiteiten mogen geen negatieve invloed hebben op beschermde soorten. Als dat niet mogelijk is moet vooraf een ontheffing worden aangevraagd bij de provincie Gelderland. Daaraan worden voorwaarden voor mitigerende en compenserende maatregelen verbonden.

Houtopstanden: Bossen groter dan 1000 m2 en bomenrijen langer dan 20 bomen buiten de bebouwde kom van Wijchen en de kernen zijn beschermd op grond van de Wet natuurbescherming. Als deze worden gekapt, is een melding bij de provincie Gelderland en herplanting verplicht.

9 https://www.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=92d4c54aed8147ae8aa704c312f719bc
10 https://www.gelderland.nl/bestanden/Documenten/Gelderland/Subsdies/150209_Beleidsnota_Actieve_soortenbescherming_Gelderland.pdf
11 https://www.wijchen.nl/waardevolle-bomen/

Proces van natuurtoetsing.
Bron: RVO

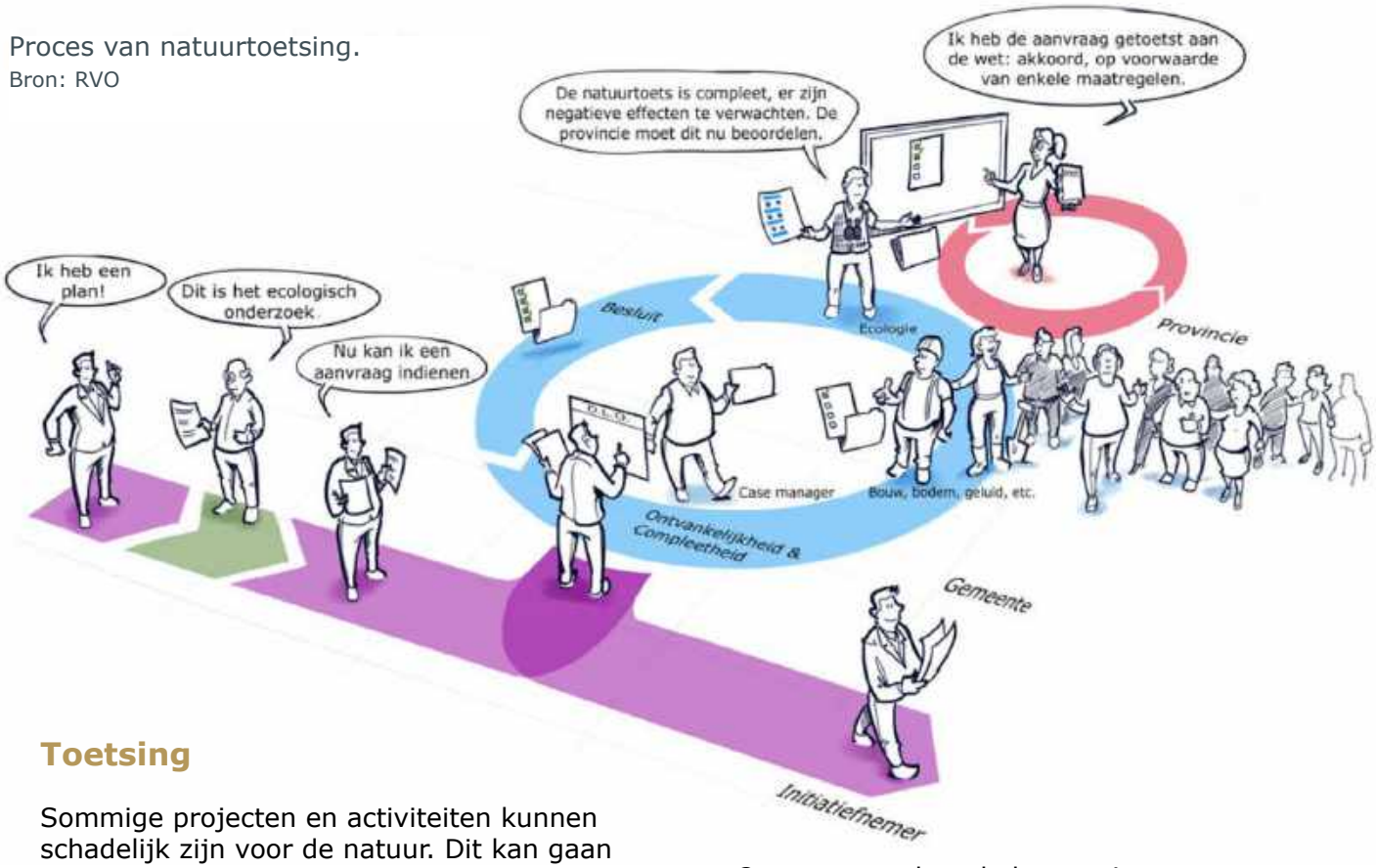

Toetsing

Sommige projecten en activiteiten kunnen schadelijk zijn voor de natuur. Dit kan gaan om grote woningbouwprojecten maar ook om kleine projecten zoals het slopen van een schuur[12]. Tevens kan dit het geval zijn bij festiviteiten of bij onderhoud van groen of gebouwen. De effecten van projecten en activiteiten op beschermde soorten en natuurgebieden worden inzichtelijk gemaakt met een natuurtoets. Dit wordt ook natuuronderzoek of quickscan flora en fauna genoemd. Natuurtoetsen worden uitgevoerd door (ecologische) adviesbureaus. Bij voorkeur worden daarvoor bureaus ingeschakeld die lid zijn van het Netwerk Groene Bureaus[13] (NGB), de brancheorganisatie voor ecologisch advies en onderzoek.

Met een natuurtoets wordt inzichtelijk gemaakt of:

- Beschermde soorten en/of -gebieden aanwezig (kunnen) zijn
- Het project of activiteit een negatieve invloed heeft
- Aanvullend onderzoek nodig is om:
- Aanwezigheid van soorten vast te stellen
  - Effecten beter te kunnen bepalen
  - Maatregelen nodig zijn om negatieve effecten te voorkomen
- Ontheffing en/of vergunning noodzakelijk is

Om onverwachtse belemmeringen en vertragingen te voorkomen is het van belang om tijdig een natuurtoets uit te laten voeren. Ecologisch onderzoek naar soorten is namelijk veelal seizoensgebonden en de procedure voor een ontheffings- of vergunningsprocedure kan oplopen tot 20 weken. Als blijkt dat vervolgstappen noodzakelijk zijn, kan een project vertraging oplopen van 2 jaar of in zijn geheel niet doorgaan.

Rol gemeente

De wet- en regelgeving is autonoom, iedereen wordt geacht zich hieraan te houden. De gemeente heeft daarnaast een toetsende rol en een informerende functie.

De gemeente Wijchen toetst of plannen, activiteiten, projecten en vergunningsaanvragen die bij de gemeente worden ingediend voldoen aan de wet- en regelgeving voor natuur. Voor bestemmingsplannen geldt dat een natuurtoets moet aantonen of het plan uitvoerbaar is in lijn met de wet- en regelgeving. Bestemmingsplannen worden pas vastgesteld indien dit in voldoende mate inzichtelijk is gemaakt.

12 https://www.gelderland.nl/bestanden/Documenten/Gelderland/Subsdies/150209_Beleidsnota_Actieve_soortenbescherming_Gelderland.pdf
13 https://www.netwerkgroenebureaus.nl/brancheorganisatie/ledenlijst

Voor bepaalde handelingen en activiteiten is een omgevingsvergunning nodig[14]. Een initiatiefnemer is in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor een volledige en juiste aanvraag. De gemeente is bevoegd gezag voor omgevingsvergunningen en beoordeelt aanvragen op volledigheid. Hierbij wordt ook beoordeeld of effecten op beschermde natuurwaarden in voldoende mate inzichtelijk zijn gemaakt. Als er (mogelijk) sprake is van negatieve effecten op beschermde soorten of gebieden, wordt een natuurtoets gevraagd. Als een ontheffing en/of vergunning noodzakelijk is, moet de initiatiefnemer deze zelf aanvragen bij de provincie Gelderland. Als dat niet is gedaan vóór de aanvraag van een omgevingsvergunning, dan moet de natuurtoets aanhaken. In dat geval legt de gemeente de aanvraag van de omgevingsvergunning voor aan de provincie. De provincie toets deze en geeft al dan niet een Verklaring van geen bedenkingen af[15].

De gemeente heeft ook een informerende functie. Ook buiten aanvragen om worden initiatiefnemers erop gewezen dat rekening gehouden moet worden met de wet- en regelgeving voor natuur en/of mogelijke overtredingen hiervan. Daarnaast geldt vanzelfsprekend dat de gemeente zelf ook moet voldoend aan de wet- en regelgeving. Dit geldt voor eigen plannen, projecten, handelingen en activiteiten, maar ook bij beheer en onderhoud van groen, wegen en gebouwen. De gemeente kan bij de voorbereiding daarvan gebruik maken van de Gedragscode soortbescherming voor gemeenten. Deze wordt zeer waarschijnlijk voor eind 2020 goedgekeurd.

14 https://www.wijchen.nl/omgevingsvergunning
15 https://www.gelderland.nl/Wet-natuurbescherming-Verklaring-van-geen-bedenkingen

Zonnedauw Bron: Sweco

6 SPEERPUNTEN

Dit beleidsplan heeft handvatten, waarom, hoe en waar, welke biodiversiteit versterkt en gestimuleerd kan worden. Dit is samen met de stakeholders vormgegeven. Op basis van de interviews, de sessies, de invoerkaart en de analyse van de natuurwaarden zijn speerpunten bepaald. Deze speerpunten voor het beleidsplan natuur en biodiversiteit worden gezien als de belangrijkste onderwerpen om succesvol en gezamenlijk de natuur en biodiversiteit in Wijchen te versterken. Het betreffen de volgende 5 speerpunten waar de gemeente zich, samen met bewoners en partners, voor in gaat zetten:

1. **Transitie naar ecologisch groenbeheer**
2. **Biodiversiteit als integraal duurzaamheidsthema**
3. **Natuurlijke bestrijding overlastgevende soorten**
4. **Versterken groenblauw netwerk**
5. **Stimuleren van initiatieven en samenwerking**

Dit hoofdstuk behandelt de vijf speerpunten. Ieder speerpunt is uitgewerkt met een beschrijving, doelstelling en een beknopte aanpak voor de komende jaren. In het uitvoeringsplan (hoofdstuk 8) staat per speerpunt een schematisch overzicht van alle acties. Van een aantal acties is een aanvullende toelichting gegeven in bijlage 3.

Speerpunt 1:
Transitie naar ecologisch groenbeheer

Wijchen kan met trots zeggen dat het een groene gemeente is. Er zijn veel mooie natuur- en cultuurgebieden en de bebouwde kom van Wijchen en de dorpskernen hebben ook een groen karakter. De ecologische functionaliteit van groen wordt in belangrijke mate bepaald door het beheer. Het algemene beeld is dat het groen intensief beheerd wordt. Intensief beheer draagt echter veelal niet bij aan het stimuleren van biodiversiteit, duurzaamheid, circulariteit en klimaatadaptatie. Er is dan ook veel winst te behalen in het gemeentelijke groenbeheer. De transitie naar meer ecologisch beheer is daarom een belangrijk speerpunt voor Wijchen.

Beschrijving
Bij intensief beheer wordt er vaak gemaaid, geklepeld en strak gesnoeid. Een net en strak beeld staat voorop. Dit kan belangrijk zijn voor veilige zichtlijnen in het verkeer en zorgt ervoor dat mensen kunnen picknicken en voetballen in parken en speeltuinen. Echter, intensief beheer staat haaks op het stimuleren van biodiversiteit. Planten komen niet tot bloei en daardoor komen ook zaden en vruchten niet tot ontwikkeling. Wilde bloemen, bijen, vlinders en andere insecten kunnen er niet overleven. Klepelen zorgt voor verruiging van de bermen, waardoor alleen grassen en soorten als brandnetel kunnen groeien. Doordat plekken met veel bloemen ook vaak in zijn geheel gemaaid worden, berooft het bijen en vlinders van het ene op het andere moment van al hun voedselbronnen.

Intensief beheer. Bron: Geert Kor

Ecologisch beheer houdt specifiek rekening met flora en fauna. In de regel wordt er gefaseerd en minder vaak gemaaid (1 à 3 keer per jaar) en gesnoeid. Er wordt maatwerk toegepast en er blijven altijd stukken vegetatie ongemoeid. De niet gemaaide stukken rouleren en blijven ook in de winter staan. Bij het maaien en snoeien wordt rekening gehouden met de periode van bloei, zaadafzetting en rijping van vruchten. Dit zorgt voor meer variatie in het groen. Een natuurlijker beeld met meer bloemen. Op plekken waar dat kan blijft dood hout en bladeren liggen. Hierdoor zijn er jaarrond voedsel, schuil- en overwinteringsplekken beschikbaar voor bijen, vlinders, vogels en andere dieren. Doordat organisch stof in het gebied blijft wordt de kringloop gesloten, de bodem gezonder en verbetert het waterbufferende vermogen van de bodem.

Gefaseerd beheer. Bron: bestuivers.nl

Huidige situatie
De groenblauwe ruimte in de gemeente Wijchen wordt beheerd door verschillende partijen (zie blz. 9). De gemeente heeft op haar eigen terreinen direct invloed op een omschakeling in het beheer. Het onderstaande figuur geeft een beeld van het maaibeheer van de gemeente. Dit is onderverdeeld in 4 categorieën: gazonbeheer, frequent maaien, klepelen en maaien en afvoeren. De bermen en grasvelden in de bebouwde kom worden bijna allemaal beheerd als gazon. Dat wil zeggen dat het zeer frequent (12 – 20 keer p/j) wordt gemaaid. In een aantal grotere groenzones (bv. langs het Wijchens Meer) wordt de vegetatie slechts 1 à 2 keer per jaar gemaaid en wordt het maaisel afgevoerd. In het buitengebied worden de bermen op de kleigronden geklepeld. Op de zandgronden worden de wegbermen veelal gemaaid en afgevoerd, hetgeen gunstig is voor de biodiversiteit. Veelal worden de bermen in het buitengebied in zijn geheel gemaaid of geklepeld. Op enkele plekken waar bekend is dat bijzondere of beschermde planten, vlinders of bijen voorkomen, wordt maatwerk toegepast. Er wordt dus wel ecologisch beheer toegepast, maar het is vooral incidenteel en verre van gemeengoed.

Doelstelling transitie naar ecologisch beheer
De gemeente wil ecologisch beheer op termijn de standaard maken. Hiervoor is het nodig stapsgewijs de transitie te maken van een 'nee, tenzij' naar een 'ja, tenzij' principe. Dat vraagt om omdenken: het openbaar groen wordt ecologisch beheerd tenzij er een goede reden is om dat anders te doen. Wat de goede redenen zijn wordt in de loop van de transitie vormgegeven. Voorbeelden van uitzonderingen voor intensief beheer zijn:

- Verkeersveiligheid
  - Belangrijke zichtlijnen bij overgangen en oversteekpunten
  - Eerste meter van wegbermen
- Doorstroming van water in watergangen
- Speelvelden en intensieve recreatie
- Beeldkwaliteit en cultuurhistorische redenen
- Ecologische redenen

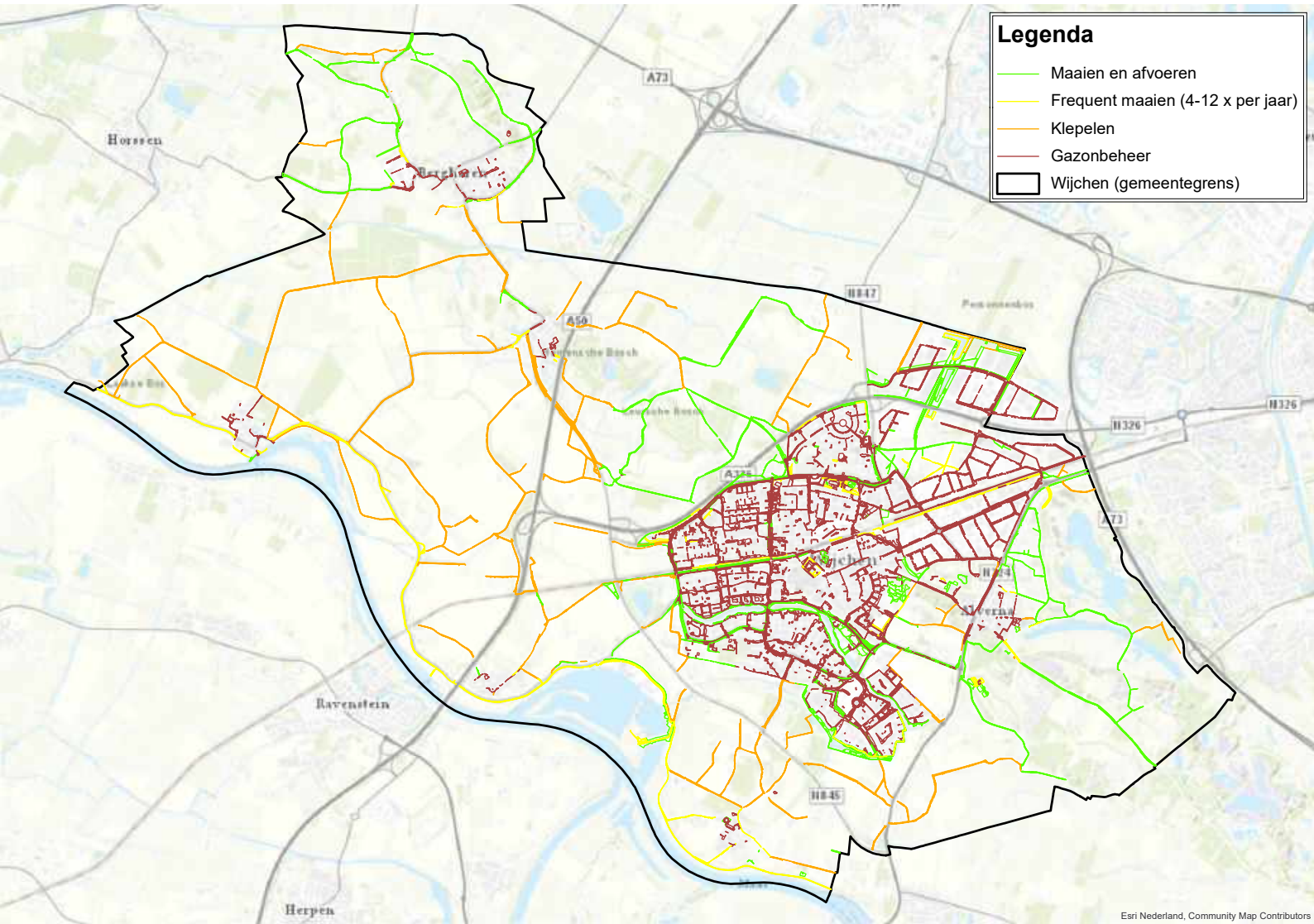

Waarom is het belangrijk?
De ambitie van de gemeente Wijchen is om de biodiversiteit te versterken. Hiervoor is het essentieel om de transitie te maken naar ecologisch beheer. Het invoeren van meer ecologisch beheer is een relatief eenvoudige, maar zeer doeltreffende manier om biodiversiteit te stimuleren. Meer variatie en kleur in het groen zorgt voor een gezondere en aantrekkelijke leefomgeving voor dier én mens. Tevens is ecologisch groenbeheer onmisbaar voor de natuurlijke bestrijding van de eikenprocessierups en het duurzaam versterken van het groenblauwe netwerk. Het kan bijdragen aan de identiteit van Wijchen en geeft invulling aan de gemeentelijke ambities voor klimaatadaptie en circulariteit. Bij een goede aanpak kan het tevens kostenbesparend zijn.

Koppeling met andere speerpunten

Ecologisch beheer is het belangrijkste onderdeel voor de natuurlijke bestrijding van de eikenprocessierups (speerpunt 3). Het geeft invulling aan de versterking van het groenblauwe netwerk (speerpunt 4). In het buitengebied is het onderdeel van het faciliteren en ondersteunen van natuurinclusieve initiatieven (speerpunt 5). Door het groenbeheer te borgen in projecten en uitvragen zal het onderdeel zijn van het integraal meenemen van biodiversiteit en natuurinclusiviteit (speerpunt 2).

Ecologische berm. Bron: Groenvandaag

Aanpak Wijchen
Ecologisch beheer als de standaard is een doelstelling voor de lange termijn. In de komende jaren gaat de gemeente het optimaliseren en invoeren van meer ecologisch beheer stapsgewijs aanpakken. Het vergroten van het draagvlak voor ecologisch beheer is hierbij zeer belangrijk. Dit wil de gemeente bereiken door bewoners te betrekken en de samenwerking met andere partijen op te zoeken. En daarnaast te zorgen voor goede communicatie en informatie om mensen uitleg te geven over de aanpak en de nut en noodzaak van ecologisch beheer. De belangrijkste acties zijn:

Transitie stapsgewijs invoeren: In navolging van dit beleidsplan natuur en biodiversiteit maakt de gemeente concretere plannen hoe en waar de eerste fase van de transitie vormgegeven wordt. Hierbij wordt bekeken waar het ecologisch beheer directe raakvlakken heeft met de andere speerpunten, om zo win-win situaties te creëren. Zo kan ecologisch beheer ingevoerd of uitgebreid worden op plekken waar overlast is van eikenprocessierups of ganzen (speerpunt 3) en op plekken waar het groenblauwe netwerk versterkt kan worden (speerpunt 4). In bijlage 3 wordt hier dieper op ingegaan.

Draagvlak en communicatie
Ecologisch beheer geeft een ander en meer gevarieerd beeld. Niet iedereen zal bij voorbaat enthousiast zijn. Om draagvlak te creëren wordt meer geïnvesteerd in communicatie en informatieverstrekking. Hierin legt de gemeente uit waar en waarom het groenbeheer anders wordt ingevuld en wat het beoogde beeld is. Door de transitie stapsgewijs in te voeren kan men ook wennen aan het beeld dat ecologisch beheer geeft. Meer hierover staat in het hoofdstuk 7 communicatie, monitoring en evaluatie.

Samenwerking met andere partijen: De plannen en uitvoering van meer ecologisch beheer worden zowel intern bij de gemeente als bij andere beheerders onder de aandacht gebracht. Samen met de andere beheerders wordt bekeken waar en hoe het beheer op elkaar aangesloten kan worden.

Speerpunt 2:
Biodiversiteit als integraal duurzaamheidsthema

Biodiversiteit en natuur zijn onlosmakelijk verbonden aan duurzame gebiedsontwikkelingen. Gelukkig heeft biodiversiteit veel koppelkansen met andere duurzaamheidsthema's als klimaatadaptatie, gezonde leefomgeving, energietransitie en circulariteit. In ieder project en elke handeling zijn mogelijkheden om biodiversiteit (op termijn) te versterken. Hiervoor is het belangrijk biodiversiteit integraal op te nemen in plannen, projecten en besluitvorming.

Beschrijving
Biodiversiteit als integraal duurzaamheidsthema staat voor een natuurinclusieve aanpak. Natuurinclusief wil zeggen dat gezorgd wordt dat plannen, projecten en handelingen een bijdrage leveren aan de lokale biodiversiteit en natuurwaarden. Tegelijk draagt dit bij aan een gezonde, evenwichtige leefomgeving én voorkomt het vertraging in het proces en onverwachtse verrassingen vanuit de wet- en regelgeving.

Huidige stand van zaken
In de meeste gevallen wordt in voldoende mate rekening gehouden met de wet- en regelgeving. Bovenwettelijke maatregelen en kansen voor biodiversiteit worden echter niet opgenomen als criteria bij uitvragen vanuit de gemeente. Bij beheer en onderhoud wordt in specifieke gevallen rekening gehouden met natuurwaarden. De laatste jaren wordt biodiversiteit steeds meer meegenomen bij ontwikkelingen om een meerwaarde te creëren. Voorbeelden hiervan zijn natuurinclusief bouwen bij renovaties van huurwoningen en de komende herinrichting van het gebied tussen het kasteel en het Wijchens meer.

Doelstelling biodiversiteit als duurzaamheidsthema
De gemeente Wijchen gaat stappen zetten om biodiversiteit als volwaardig duurzaamheidsthema te integreren in de organisatie. De gemeente gaat zich inzetten om natuurinclusief bouwen en handelen de norm te laten worden. Door het te stimuleren en zelf het goede voorbeeld te geven.

Waarom is het belangrijk?
Overal waar gebouwd, verbouwd, heringericht en vergroend wordt liggen kansen voor biodiversiteit. Alleen door biodiversiteit standaard aan de voorzijde van het proces mee te nemen, kunnen deze kansen herkend en verzilverd worden. Dit speerpunt vergt een integrale aanpak waarbij biodiversiteit als thema beter opgenomen wordt in de besluitvorming. Zowel bij gemeentelijke projecten, uitvragen, toetsing van projecten en inrichtingen als bij beheer en onderhoud.

Hoe maken we dit plan of project ook natuurinclusief? Kunnen we aansluiting vinden bij nabijgelegen ecologische structuren? Wat zijn effectieve maatregelen? Is er voldoende samenhang tussen de maatregelen en de omgeving? Zorgt het bijvoorbeeld voor nestelgelegenheden, schuilplekken én voedsel voor allerlei dieren? Wordt er voldoende rekening gehouden met de abiotische omstandigheden? Hoe zit het met toekomstig beheer en onderhoud? Door de juiste vragen te stellen kan elk stukje vernieuwd Wijchen op een meer duurzame manier ingericht worden. Hiermee is enorm veel winst te halen voor natuur en biodiversiteit in Wijchen.

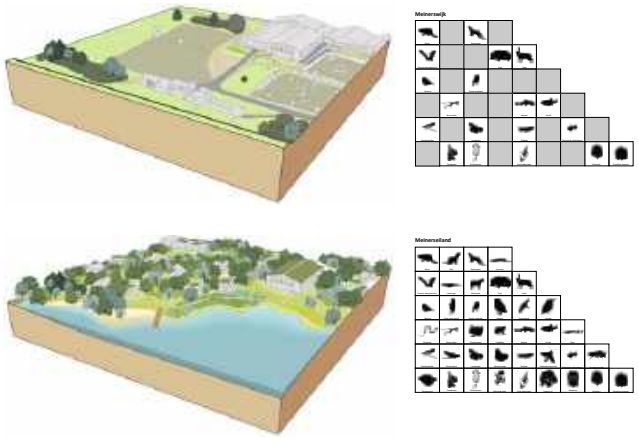

Natuurinclusief. Bron: KondorWessels Projecten

Fietsenhok - Bron: onbekend

oeverzwaluwbrug. Bron: IPVdelft

Koppeling met andere speerpunten

Biodiversiteit als integraal duurzaamheidsthema heeft sterke koppelingen met het stimuleren van natuurinclusieve initiatieven en samenwerking (speerpunt 5). Het zal ook de transitie naar ecologisch beheer versnellen (speerpunt 1). Een natuurinclusieve aanpak is gunstig is voor de natuurlijke bestrijding van de eikenprocessierups (speerpunt 3).

Aanpak Wijchen
Om de doelstelling te behalen is borging in de organisatie, inspiratie, stimulatie, educatie en communicatie essentieel. De belangrijkste acties zijn hieronder kort beschreven. Meer uitleg hierover staat in het uitvoeringsplan (hoofdstuk 8)

Invoeren biodiversiteitsscan bij ruimtelijke ontwikkelingen
Bij uitvragen vanuit de gemeente met betrekking tot ruimtelijke ontwikkelingen wordt een biodiversiteitsscan gevraagd. In een biodiversiteitsscan wordt gevraagd welke (bovenwettelijke) kansen er bij de ontwikkeling liggen voor biodiversiteit en hoe deze verzilverd gaan worden. Dit zorgt ervoor dat biodiversiteit meer aan de voorkant van het proces meegenomen wordt en stimuleert het de creativiteit. De biodiversiteitsscan kan gekoppeld worden aan een verplichte natuurtoets maar kan daar ook los van staan. Zo kunnen ook bij kleinere projecten en ontwikkelingen de kansen voor biodiversiteit gegrepen worden. Het format met vragenlijst zal nog nader uitgewerkt worden.

Biodiversiteitsscan - Bron: DS landschapsarchitecten

Soortmanagementplan
Gemeente Wijchen en woningcorporatie Talis hebben onlangs een plan van aanpak laten schrijven voor een soortmanagementplan (SMP) voor beschermde soorten (vleermuizen, huismus, gierzwaluw) in de bebouwde kom van Wijchen. Een goed SMP borgt natuurinclusief bouwen en renoveren als de norm. Ook voorkomt het vertragingen in projecten en is het kosteneffectief. Deze gebiedsgerichte aanpak levert winst op voor de betreffende soorten, de gemeente, initiatiefnemers, ontwikkelaars en bewoners. De beslissing over de daadwerkelijke uitvoering moet nog worden genomen.

Stimuleren natuurinclusiviteit
De gemeente wil zich inzetten om natuurinclusief ontwerpen, bouwen en inrichten de norm te laten worden. De biodiversiteitsscan en het soortmanagementplan geven hier een belangrijke invulling aan. Daarnaast worden de koppelingen met de andere ontwikkelingen en de duurzaamheidsthema's versterkt. Een aantal voorbeeldprojecten die natuurinclusief aangepakt worden:

- (Ver)bouwen en renoveren van gemeentelijke gebouwen
- Herinrichting van straten en groen.
- Projecten die regenwater afkoppelen
- Zonnepanelenvelden

Ecologisch ingericht zonnepanelenveld waar licht en water ook de bodem onder de panelen kan bereiken. Bron: Sweco

Speerpunt 3:
Natuurlijke bestrijding overlastgevende soorten

Naast al het moois dat de natuur ons te bieden heeft zijn er in Wijchen ook overlastgevende soorten. Zo vormt de eikenprocessierups inmiddels een breed maatschappelijk probleem in heel Nederland. In Wijchen wordt ook overlast ondervonden door ganzen langs het Wijchens meer. Daarnaast zijn er verschillende invasieve exoten aanwezig die een bedreiging vormen voor de biodiversiteit en schadelijk kunnen zijn voor mensen. In deze paragraaf wordt ingegaan op de natuurlijke bestrijding en aanpak van deze soorten.

Beschrijving

Eikenprocessierups
De eikenprocessierups zorgt voor veel overlast in Wijchen. Om de overlast tegen te gaan is voorlopig een combinatie van maatregelen nodig. Hiervan is natuurlijke bestrijding een belangrijk aspect waar in Wijchen nog veel winst te behalen valt. Deze vorm van bestrijding richt zich op het aantrekken van natuurlijke vijanden, om de ecologische balans te herstellen. Natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups betreffen onder meer sluipwespen, sluipvliegen, roofkevers, vogels en vleermuizen. Op veel plekken zijn de omstandigheden door inrichting en beheer niet aantrekkelijk voor deze predatoren. Denk aan strakke eikenlanen en eenzijdige beplanting. Door samen te werken met andere terreinbeheerders, agrariërs en bewoners wordt het makkelijker een aantrekkelijk leefgebied voor natuurlijke vijanden te creëren. Bijvoorbeeld door te zorgen voor bloemrijke bermen die ecologisch beheer worden, een gevarieerde kruiden- en struiklaag onder de eiken, kruidenrijke akkerranden, natuurvriendelijke oevers langs watergangen, meer variatie in boomsoorten en bloemrijke tuinen met vogel- en vleermuiskasten.

Eikenprocessierups. Bron: Sweco

Overige dieren
Er zijn zorgen over de aanwezigheid van ratten. Maar er zijn ook meldingen van overlast van beschermde soorten als steenmarter, bever en vogels. Zo wordt rond het Wijchens Meer overlast ervaren van ganzen. Het gaat om dreigend gedrag in het broedseizoen, uitwerpselen en gevaarlijke situaties op de weg door overstekende dieren.

Overlastgevende planten
In Wijchen zijn een aantal planten die overlast veroorzaken. Dit betreffen invasieve exoten die zich snel verspreiden en/of schadelijk zijn voor mensen:
- Japanse duizendknoop
- Watercrassula
- Reuzenberenklauw
- Ambrosia

Huidige situatie
Momenteel bestrijdt de gemeente de eikenprocessierups voornamelijk via de traditionele weg: een combinatie van biologische bestrijding en het wegzuigen van nesten. Er zijn al initiatieven genomen voor een preventieve, ecologische aanpak van de eikenprocessierups, bijvoorbeeld met het uitdelen van nestkasten voor vogels. Er is echter meer nodig om de plaagdruk tegen te gaan en een effectieve ecologische balans te krijgen. Ratten worden in de bebouwde kom bestreden met vallen. Het is niet meer toegestaan rattengif te gebruiken. Met betrekking tot beschermde soorten wordt de Wet natuurbescherming in acht genomen. Om de overlast van ganzen tegen te gaan is de gemeente reeds een proef gestart met natuurlijke bestrijding door het invoeren van ecologisch maaibeheer. De gemeente bestrijd ongewenste planten in het openbaar gebied. Meldingen van deze soorten kunnen worden doorgegeven op de gemeentelijk website[16]. Op particulier gebied is de betreffende eigenaar zelf verantwoordelijk voor de bestrijding.

Doelstelling natuurlijke bestrijding overlastgevende soorten
De gemeente Wijchen wil met meer natuurlijke bestrijding de overlast en plaagdruk van overlastgevende soorten verminderen.

16 https://www.wijchen.nl/planten-ziekten-en-bestrijding/

Waarom is het belangrijk?
Traditionele bestrijding van de eikenprocessierups wordt onbetaalbaar als dit niet gecombineerd wordt met het herstellen van de ecologische balans. Daarnaast heeft het gebruik van chemische en biologische bestrijdingsmiddelen nadelige gevolgen voor de natuur. Natuurlijke bestrijding door het bevorderen van biodiversiteit rondom het leefgebied van de rups heeft grote meerwaarde op de lange termijn. Het ontmoedigen van ganzen is de meest diervriendelijke manier om overlast te verminderen. Bestrijding van overlastgevende planten is gunstig voor mens en natuur.

Koppeling met andere speerpunten

Natuurlijke bestrijding heeft directe raakvlakken met speerpunt 1 (transitie naar ecologisch groenbeheer) en het geeft deels invulling aan het versterken van het groenblauwe netwerk (speerpunt 4). Tevens is samenwerking en het simuleren van initiatieven een belangrijk onderdeel (speerpunt 5).

Aanpak Wijchen:

Eikenprocessierups:
Voor de natuurlijke bestrijding van de eikenprocessierups worden twee acties uitgevoerd:

1. *Uitbreiden bestaande initiatieven:* Momenteel lopen er al acties om natuurlijke vijanden aan te trekken. Zo zijn vogelkastjes uitgedeeld en zijn er op plekken bermen ingezaaid en worden deze ecologisch beheerd. Deze acties worden uitgebreid. De focus zal liggen in gebieden die in het beheer zijn van de gemeente en/of waar veel overlast van de processierups is geconstateerd.
2. *Opstellen overkoepelend plan:* Losse initiatieven zullen naar verwachting onvoldoende zijn om de plaagdruk in voldoende mate te kunnen beheersen. De gemeente neemt initiatief voor een overkoepelend, gezamenlijk plan voor de bestrijding van de eikenprocessierups. Het aantrekkelijker maken van de omgeving voor natuurlijke vijanden is een belangrijk onderdeel.

Overige dieren:
Voor beschermde soorten geldt dat gehandeld wordt volgens de Wet natuurbescherming (zie hoofdstuk 4). De hoeveelheid ratten wordt grotendeels bepaald door beschikbaarheid van voedsel. In de bebouwde kom gaat met name om afval en vogelvoer. Meer (natuurlijk) groen betekent niet dat er meer ratten komen. De gemeente heeft een meldingssysteem voor overlast van ratten op de website en gaat daarnaast informatie verstrekken over preventieve maatregelen. Voorkomen is immers beter dan genezen.

Om overlast van ganzen bij het Wijchens Meer tegen te gaan wordt een pilot uitgevoerd. Ganzen eten graag kort gras en worden daardoor aangetrokken. Plekken waar overlast wordt ervaren (bijvoorbeeld bij ingang Kerkeveld) worden minder aantrekkelijk gemaakt door de oevers en aangrenzende percelen minder vaak te maaien. Indien de pilot succesvol blijkt zal deze aanpak uitgebreid worden. Daarnaast wordt de optie verkend om eilandjes in het Wijchens meer te verwijderen. Deze eilandjes worden veelvuldig gebruikt als nestlocatie door ganzen.

Overlastgevende planten
De gemeente zet de huidige aanpak voor de bestrijding van de invasieve exoten voort en gaat deze waar mogelijk optimaliseren. In bijlage 3 wordt per plantensoort beschreven hoe dat gedaan wordt. Daarnaast worden bekende groeiplaatsen voor zover dat nog niet gedaan is, gedigitaliseerd. Het register wordt aangevuld met nieuwe meldingen via het meldingssysteem op de gemeentelijke website en gegevens uit de NDFF. De gemeente neemt in 2021 een abonnement op de NDFF.

Natuurlijke bestrijding eikenprocessierups.
Bron: Ginkelgroep.nl

Speerpunt 4:
Versterken groenblauw netwerk

Een stevig, aaneengesloten groenblauw netwerk is een voorwaarde voor een biodiverse én klimaatrobuuste leefomgeving. Voor de versterking van natuur en biodiversiteit is het van belang te investeren in het groenblauwe netwerk en de invulling ervan. Zowel in het buitengebied, in de bebouwde kom als de verbinding.

Beschrijving
Een groenblauw netwerk dooradert en verbindt stad en land met natuur en water. Natuurgebieden, cultuurgebieden met landschapselementen, rivieren, poelen, sloten, bermen, parken en tuinen vormen het groenblauwe netwerk in Wijchen. In het buitengebied geeft het provinciale Gelders natuurnetwerk (GNN) samen met de Groene Ontwikkelingszone (GO) vorm aan de ecologische verbindingen. De EVZ Heumen-Horssen ligt dwars door de gemeente Wijchen.
In de bebouwde kommen van Wijchen en de dorpskernen liggen groene structuren die van belang zijn. Parken, bermen, bomenlanen, tuinen en snippergroen vormen groene linten en 'stepping stones'.

Huidige situatie
Er ligt een goed fundament voor een stevig en functioneel groenblauw netwerk. Echter, schort het vaak aan de inrichting en beheer ervan. Met aanpassingen van het beheer en aanvullende inrichtingsmaatregelen kunnen de bestaande structuren relatief eenvoudig geoptimaliseerd worden als ecologische verbinding.

In het buitengebied liggen met name kansen in de EVZ Heumen – Horssen en door het creëren van natuurlijke overgangen. De EVZ is al voor een groot deel gerealiseerd, maar er ligt nog een restopgave om de inrichting af te ronden. Daarnaast is veel natuurwinst te behalen om geleidelijke overgangen te creëren bij natuurgebieden en landschapselementen. Denk hierbij aan natuurvriendelijke oevers en zoom- en mantelvegetaties rondom bossen. Dergelijke overgangen biedt een leefgebied voor veel verschillende soorten. In de bebouwde kommen bied de bestaande groene hoofdstructuren een uitstekende uitgangspositie voor de versterking van het groenblauwe netwerk. Het ecologisch beheren van deze structuren is hierbij essentieel. Gelijktijdig kan middels projecten gewerkt worden aan het verfijnen van de groene dooradering.

Ecologische structuren in buitengebied.
Bron: Buwa 2018.

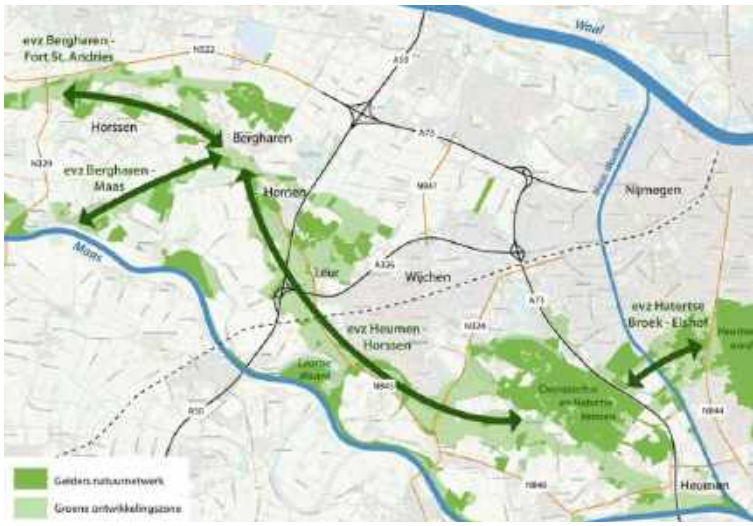

Ecologische en landschappelijke structuren in bebouwde kom Wijchen.
Bron: Groenstructuurplan Wijchen, 2008

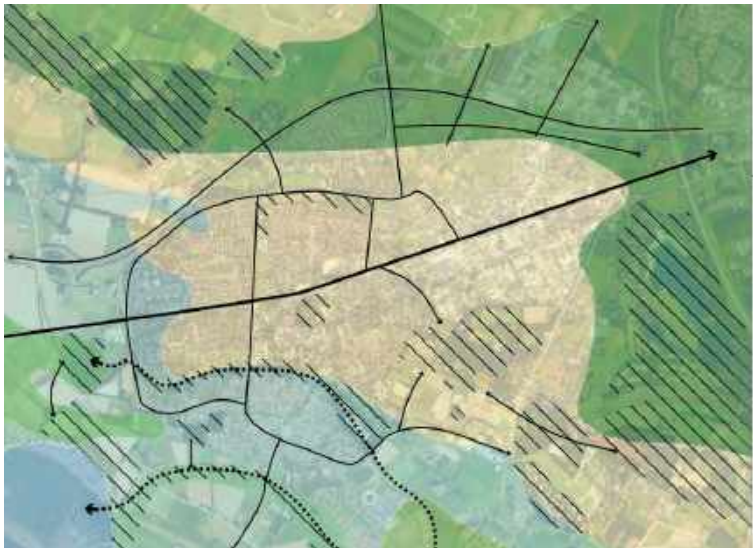

Ecologische structuur
- Droge verbindingszone
- Natte verbindingszone
- Kerngebied

Landschappelijke structuur
- Rivierduim
- Kommen
- Stroomrug
- Rivierklei
- Uiterwaarden

Doelstelling versterken groenblauw netwerk
De gemeente Wijchen heeft als doel om het groenblauwe netwerk ecologisch te versterken. Zowel in de bebouwde kom, het buitengebied, als in de overgang van dorp naar land.

Waarom is het belangrijk?
Voor de versterking van biodiversiteit is het van belang het groenblauwe netwerk ecologisch gezien te optimaliseren. Door de groene en blauwe elementen onderling te verbinden en op een goed manier in te vullen, krijgt het een grote meerwaarde voor natuur en biodiversiteit, klimaatadaptatie, gezonde leefomgeving én recreatie. Een stevig, aaneengesloten netwerk zorgt voor effectievere bufferwerking en vertraagde afvoer van regenwater en sterkere vermindering van hittestress. Soorten verplaatsen en verspreiden zich via dit netwerk en er vindt uitwisseling plaats tussen verschillende populaties. Het zorgt voor een aantrekkelijke omgeving die uitnodigt tot bewegen en waar mensen tot rust kunnen komen.

Koppeling met andere speerpunten

Voor het optimaliseren van het groenblauwe netwerk is ecologisch beheer essentieel (speerpunt 1). Een sterk groenblauw netwerk draagt bij aan de natuurlijke bestrijding van de eikenprocessierups (speerpunt 2). Door bij projecten biodiversiteit als thema op te nemen (speerpunt 5) en initiatieven te stimuleren (speerpunt 3), ontstaat er een meer fijnmazig netwerk met een ecologische samenhang.

Natuurlijke overgang van grasland naar bos

Bronnen rechts: Ecopedia.be, onder: naturio.nl

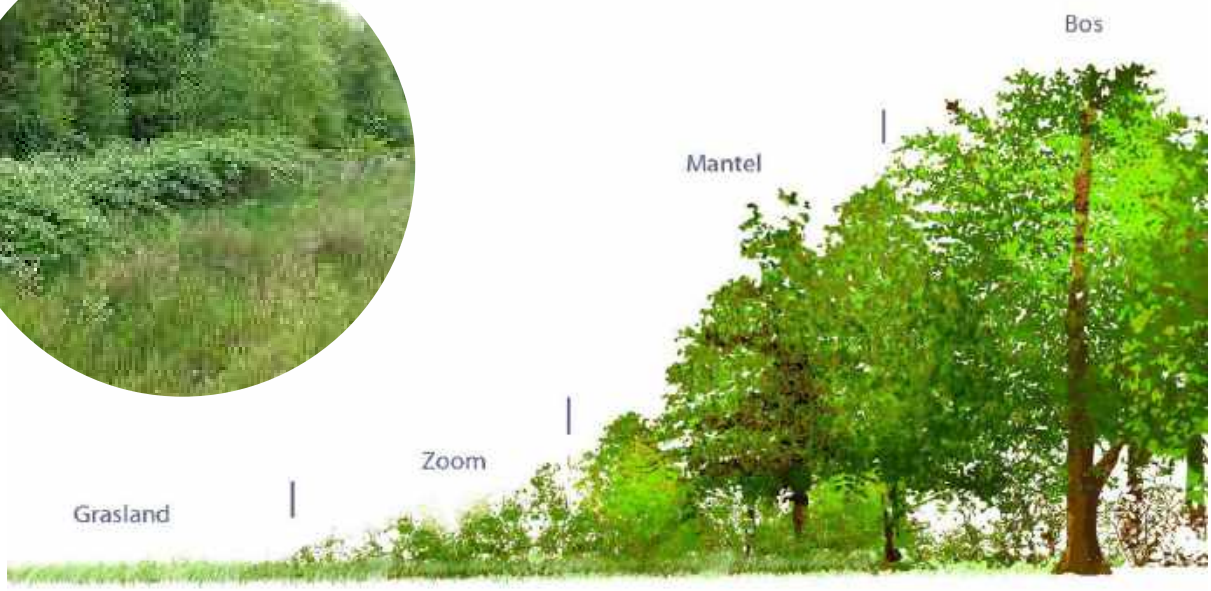

Aanpak Wijchen:
De belangrijkste acties om de doelstelling te behalen zijn:

Bloemrijke dijken
De gemeente gaat zich samen met het Waterschap inzetten voor meer bloemrijke dijken, aantrekkelijk voor planten, dieren én mensen. Ten eerste door meer maatwerk toe te passen in het ecologische beheer van deze structuren. Daarnaast door te onderzoeken of er op de dijken en in de nabijheid aanvullende maatregelen getroffen kunnen worden.

Ecologische structuren bebouwde kom
De bestaande groene hoofdstructuren in de bebouwde kommen bieden een uitstekende uitgangspositie voor de versterking van de ecologische waarden van het groenblauwe netwerk. In deze structuren gaat de gemeente zoveel mogelijk ecologisch en insectvriendelijk beheer toepassen. Dit betreffen de parken en de brede bermen in en rondom Wijchen. Vanuit deze structuren kan daarna verder gewerkt worden om het netwerk meer fijnmazig uit te bouwen de wijken in.

Creëren natuurlijke overgangen
De gemeente gaat op zoek naar geschikte locaties om zoom- en mantelvegetaties en natuurvriendelijke oevers te creëren. Daarnaast gaat de gemeente in gesprek met Staatbosbeheer over het creëren van de zoomvegetaties langs de Maasheggen.

EVZ Heumen – Horssen
De gemeente gaat samen met provincie Gelderland, wegbeheerders en agrarische collectieven op zoek naar oplossingen om de EVZ af te ronden en goed te beheren. Vooralsnog zijn acties gericht op kansen die zich voordoen. Bijvoorbeeld bij functieverandering van boerderijen of aanleg van een zonnepark.

Bron: waterschap rivierenland

Bron: Sweco

Bron: J. Houkes

Bloemrijke dijk ter hoogte van Balgoij.
Bron: zodeaandedijk.nl

Speerpunt 5:
Stimuleren van initiatieven en samenwerking

De biodiversiteit verhogen is alleen mogelijk door samen op te trekken. Samen met bewoners, vrijwilligers, natuurverenigingen, agrariërs, bedrijven, andere overheden en organisaties. Gemeente Wijchen blijft bestaande initiatieven faciliteren en gaat nieuwe initiatieven stimuleren door mensen te enthousiasmeren en inspireren om zelf aan de slag te gaan met biodiversiteit.

Beschrijving

Stimuleren initiatieven
Er liggen allerlei kansen en mogelijkheden in Wijchen voor initiatieven die natuur en biodiversiteit versterken. Zo kunnen bedrijven en bedrijventerreinen aan de slag om de werkomgeving van hun werknemers aantrekkelijker en gezonder te maken door te vergroenen en de biodiversiteit te verhogen. Particulieren kunnen hun eigen tuinen aantrekkelijker maken voor vogels en vlinders en buurtbewoners kunnen samen groenperkjes en boomspiegels in hun straat beheren. Agrariërs kunnen samen met andere organisaties en vrijwilligers kleinschalige landschapselementen aanleggen, meer agrarisch natuurbeheer uitvoeren en de mogelijkheden verkennen om een transitie te maken naar een meer natuurinclusieve bedrijfsvoering.

Samenwerking
Ook andere overheden, terreinbeherende organisaties, bedrijven en agrariërs hebben plannen om de natuur en biodiversiteit te versterken. Zo heeft het Waterschap Rivierland recent haar biodiversiteitsbeleid vastgesteld. Door de samenwerking op te zoeken kunnen maatregelen op elkaar aangesloten worden.

Buurtnatuur. Bron Sweco

Huidige situatie
In gemeente Wijchen zijn veel bewoners die zich inzetten voor natuur en biodiversiteit en er veel kennis over hebben. Er zijn al mooie initiatieven en ideeën die het verdienen ondersteund te worden. Zoals het aanleggen en onderhoud van Maasheggen en andere kleinschalige landschapselementen, agrarisch natuurbeheer, natuurinclusieve nieuwbouw, natuureducatie, monitoring van bijen en weidevogels en het uitstippelen van wandelroutes. Het belang van groen, biodiversiteit en natuur voor dier én mens wordt steeds breder gedragen. Steeds meer inwoners willen aan de slag met groen en biodiversiteit. Tegelijkmoet er ook nog veel gebeuren om het enthousiasme te vertalen in concrete acties en een breed draagvlak te krijgen. Draagvlak is immers de basis voor samenwerking.

Doelstelling stimuleren van initiatieven en samenwerking
Gemeente Wijchen wil bestaande initiatieven blijven faciliteren en nieuwe initiatieven stimuleren door mensen te enthousiasmeren en inspireren om zelf aan de slag te gaan met biodiversiteit. Daarnaast zal samenwerking gezocht worden met andere terrein-beherende organisaties, om te verkennen op welke wijze maatregelen elkaar kunnen aanvullen. De gemeente zet daarnaast in op het stimuleren van vogels, bijen, vlinders en vleermuizen.

Waarom is het belangrijk?
De biodiversiteit verhogen is alleen mogelijk door samen aan de slag te gaan. Er zijn acties nodig in natuurgebieden, het agrarische gebied én de bebouwde kom. Het faciliteren en stimuleren van initiatieven is essentieel om bewoners en bedrijven te betrekken en om het groeiende enthousiasme te ondersteunen. Samenwerking leidt tot efficiëntere maatregelen met een hogere effectiviteit.

Koppeling met andere speerpunten

De natuurlijke bestrijding van de eikenprocessierups (speerpunt 3) is een goede katalysator om samen te werken. Mooie initiatieven en succesverhalen dragen bij aan het vergroten van het draagvlak. Door initiatieven te stimuleren, kan deels invulling gegeven worden aan het versterken van het groenblauwe netwerk (speerpunt 4) en de transitie naar ecologisch groenbeheer (speerpunt 1).

Aanpak Wijchen

Hieronder staan de belangrijkste acties. Een belangrijk onderdeel van de aanpak is communicatie (zie hoofdstuk 7).

Pilotproject biodiversiteit in de wijk

Met een pilotproject biodiversiteit in de wijk wil de gemeente samen met buurtbewoners en bedrijven aan de slag gaan om te zorgen voor meer bloemen, biodiversiteit en natuurbeleving. Mogelijk in combinatie met het vergroenen van schoolpleinen of natuurlijke speelgelegenheden.

Stimuleren natuurinclusieve landbouw

In juli 2020 is het Platform Natuurinclusieve landbouw Gelderland opgericht. Dit samenwerkingsverband wordt ondersteund door de provincie. Doel is om in 2027 alle landbouwgrond in Gelderland minimaal op basisniveau natuurinclusief te krijgen. De gemeente gaat onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om agrariërs te steunen die de transitie willen maken naar een meer natuurinclusieve en ecologische landbouw.

Stimuleringsregelingen kleinschalige landschapselementen

De gemeente gaat door met de stimuleringsregeling voor kleinschalige landschapselementen. Daarnaast onderzoekt de gemeente naar mogelijkheden voor ondersteuning in het beheer ervan.

Maasheggen. Bron: St. Maasheggen Balgoij

Stimuleren uilen, vleermuizen, vogels, wilde bijen en vlinders

Een groene, bloemrijke omgeving met veel verschillende soorten vogels, vlinders en bijen geeft veel mensen hun dagelijkse natuurbeleving. Vleermuizen zijn belangrijk voor het ecologisch evenwicht en de steenuil en kerkuil staan symbool voor een hoge natuurwaarde in het agrarisch gebied. De gemeente gaat in samenwerking met natuurverenigingen, nestkasten voor uilen, vleermuizen en vogels plaatsen en het leefgebied versterken door aanleg van kleinschalige landschapselementen. Gemeente Wijchen wil graag een bij- en vlindervriendelijke gemeente worden. De gemeente zorgt voor meer voedsel, schuil-, nestel- en overwinteringsmogelijkheden. Meer hierover staat in bijlage 3. De gemeente verkent of er aansluiting gevonden kan worden bij bestaande initiatieven.

Samenwerking en aansluiting zoeken met andere organisaties

De gemeente gaat verkennen hoe biodiversiteitsbeleid, maatregelen en acties van de gemeente en andere organisaties op elkaar aangesloten kunnen worden.

Tijdelijke natuur

Tijdelijke natuur biedt voordelen voor de natuur, bedrijven, overheden en bewoners. De gemeente gaat in gesprek met ontwikkelaars en grondeigenaren om te verkennen waar tijdelijke natuur kan worden toegepast.

Impressie natuurinclusieve landbouw. Bron: WUR

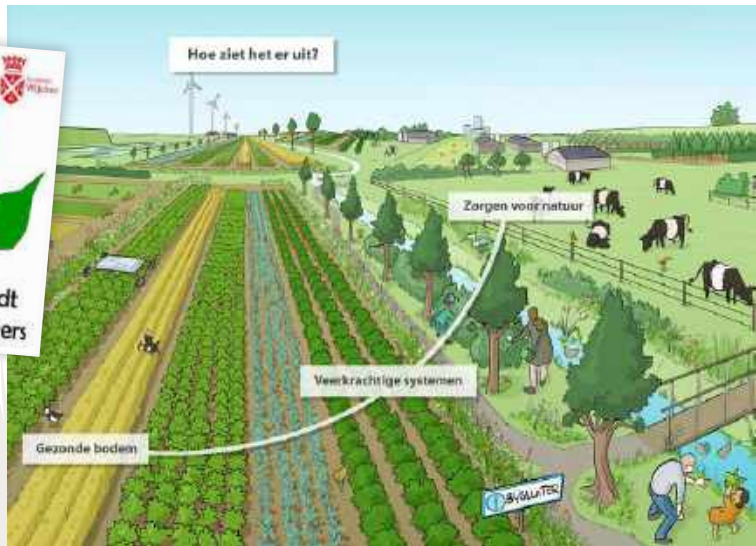

7 COMMUNICATIE, MONITORING & EVALUATIE

De ambitie van de gemeente is om gezamenlijk de natuur en biodiversiteit in Wijchen te versterken. Hiervoor is het nodig een transitie in gang te zetten. Voor deze transitie is een breed draagvlak nodig. Dit vormt immers de basis voor samenwerking. Communicatie is hierbij essentieel. Communicatie naar de bewoners, bedrijven en partners, maar ook binnen de gemeentelijke organisatie. Daarnaast is het belangrijk om de voortgang en resultaten van de acties te monitoren en te evalueren. Zodoende kan tijdig bijgestuurd worden. In dit hoofdstuk wordt richting gegeven aan communicatie, monitoring en evaluatie.

Communicatie

Goede communicatie is essentieel om begrip en draagvlak te krijgen. Hieronder wordt beschreven op welke punten communicatie het belangrijkste is.

Ecologisch beheer
De transitie naar meer ecologisch beheer is een belangrijk speerpunt. Onder andere om zorg te dragen voor bijen, vlinders en vogels, ter bestrijding van de eikenprocessierups, om terreinen onaantrekkelijk te maken voor ganzen en om het groenblauwe netwerk te versterken. Dit beheer geeft een ander en meer gevarieerd beeld dan het huidige. Het is belangrijk om uitleg te geven waarom het groenonderhoud in de woonomgeving anders uitgevoerd gaat worden.

De gemeente bekijkt per geval op welke wijze het beste gecommuniceerd kan worden. Zo kunnen folders en informatieavonden helpen om uit te leggen waarom het beheer anders wordt uitgevoerd en hoe dat wordt gedaan. Ook het actief nieuws naar buiten brengen via de gemeentelijke website, sociale media en nieuwswebsite zal hieraan bijdragen. Door het betrekken van wijkbeheerders en de verschillende leefbaarheidsgroepen en wijkverenigingen kunnen veel bewoners bereikt worden. In het veld ter plaatse kan ook gecommuniceerd worden. Zo kunnen borden aanduiden dat het beheer is gewijzigd voor de bijen en vlinders. Of juist ter bestrijding van de eikenprocessierups. Door de eerste (halve) meter van bermen en grasvelden vaker te maaien, kan ook duidelijk gemaakt worden dat er wel gemaaid wordt, maar bewust vegetatie ongemoeid wordt gelaten.

Bordje eenden niet voeren.
Bron: Gemeente Nijmegen

Voorbeelden fysieke communicatie ter plaatse

Bron: S. Hellingman

Stimuleren initiatieven en samenwerking
Zoals beschreven in speerpunt 5, is het doel van de gemeente om bewoners, bedrijven, agrariërs en andere organisaties te stimuleren aan de slag te gaan met biodiversiteit. Er is veel enthousiasme, maar hoe doe je dat eigenlijk? Waar kan ik informatie vinden, wat zijn de goede maatregelen, hoe kan ik mijn tuin vogelvriendelijk maken? Wie kan je ondersteunen, zijn er initiatieven waar je op aan kan sluiten? Zijn er handige tools en apps en is er subsidie voor beschikbaar? Wat zijn goede voorbeelden en kun je die bekijken en welke wandelroutes liggen in de buurt? Er is veel informatie beschikbaar, maar het is niet altijd makkelijk om de juiste informatie te vinden. Om dergelijke vragen te beantwoorden en initiatieven te stimuleren, is het nodig dat informatie gebundeld is en helder gecommuniceerd wordt.

De gemeente gaat verkennen op welke wijze dit het beste vormgegeven kan worden. De voorkeur gaat uit naar een online platform. Een online platform deelt successen en maakt het makkelijk voor mensen om aan te haken en tips te geven. Hier kan allerlei informatie gebundeld worden én actueel gehouden. Bijvoorbeeld folders, informatie en kaarten met bestaande initiatieven, uitgevoerde en geplande acties, resultaten ervan, contactgegevens, subsidiemogelijkheden. Om samenwerking verder te stimuleren zal de gemeente de stakeholders infomeren over dit beleidsplan en de acties die eruit voortvloeien.

Monitoring en evaluatie

Naast reeds bestaande biodiversiteitsinitiatieven worden tevens vanuit de Wet natuurbescherming op diverse plekken compenserende maatregelen uitgevoerd voor specifieke soorten. Bij maatregelen ten gunste van biodiversiteit of natuur wordt echter vaak niet gemonitord of ze ook het beoogde positieve effect hebben. Monitoring is essentieel om te bepalen of maatregelen effectief zijn of niet. Monitoring van biodiversiteit is vaak intensief. Daarom wordt vaak samengewerkt met natuurorganisaties en vrijwilligers. Door het slim monitoren van een aantal doelsoorten kan de inspanning beperkt worden.

De gemeente stelt in navolging van dit beleidsplan een monitoringsplan op. Dit gaat in op de manier waarop maatregelen en de verspreiding van bepaalde doelsoorten gemonitord worden. Daarnaast zal over 3 à 5 jaar een nieuwe natuurpuntenberekening worden uitgevoerd. Dit geeft inzicht of de uitwerking van het beleidsplan en de getroffen maatregelen hebben geleid tot een verhoging van de biodiversiteit op niveau van wijken en de gemeente als geheel.

De gemeente evalueert ieder jaar welke acties zijn ondernomen, wat daarvan het resultaat is en waar het komend jaar op ingezet zal worden. Zodoende houdt men de vinger aan de pols en kan tijdig bijgestuurd worden.

Voorbeelden vaker maaien strook langs verharding
Biodiversiteitsmeter Sweco. Bron: Tuinstudio Tom

8 UITVOERINGSPLAN

De belangrijkste acties zijn bij de speerpunten en het hoofdstuk communicatie, monitoring en evaluatie beschreven. In dit hoofdstuk worden de acties per speerpunt beknopt en schematisch weergegeven. Het gaat per actie in op:

- WAT is de actie,
- HOE wordt de actie uitgevoerd
- WAAR wordt de actie uitgevoerd (voorbeelden)
- WIE zijn de partners
- WANNEER wordt de actie uitgevoerd (planning en prioriteit)
- FINANCIERING of inschatting kosten

Een aantal acties zijn verder uitgewerkt en de beschrijving daarvan is opgenomen in bijlage 3.

Speerpunt 1: Transitie naar ecologisch beheer

Actie (wat)*	Beschrijving (hoe)	Voorbeelden (waar)	Partners (wie)	Planning en prioriteit (wanneer)	Financiering/ kosten
Uitbreiden ecologisch groenbeheer (maaien)	Selectie maken van bermen en groenstroken en percelen in beheergebied gemeente waar de komende 2-3 jaar een transitie plaats vindt naar ecologisch beheer. Gemeente bekijkt in eerste instantie wat de mogelijkheden in bestaand contract zijn	• Suggesties beschreven in bijlage 3. • Handreiking opstellen welke aspecten de keuze voor een locatie bepalen • Pilotproject in woonwijk	Gemeente Aannemer	Vanaf 2020. Prioriteit is hoog	Ntb. Bij voorkeur binnen huidige budget. Zie als voorbeeld hier voor een folder over kosten en baten van bijvriendelijk beheer
Uitbreiden ecologisch groenbeheer (snoeien)	Ecologisch beheer heesters, bosschages, houtwallen en bosjes. Rekening houden met bloeitijd en vruchtontwikkeling. Snoeisel en oud hout laten liggen, takkenrillen maken enz.	• Oosterpark • Park Wijchen Noord • Bosvijver • Wijchens Meer • Rondom sportpark De Wijchert	Gemeente Aannemer	Starten in 2021 Prioriteit is middel	Ntb. Bij voorkeur binnen huidige budget.
Versterken natuurwaarden parken	Parken vormen biodiversiteithotspots in de bebouwde kom en zijn belangrijke elementen in het groenblauwe netwerk. Het is daarom belangrijk de natuurwaarde van parken te behouden én versterken. De gemeente bekijkt per geval hoe dit het beste vormgegeven kan worden. Bijvoorbeeld met aanpassing beheer, inrichten, opstellen beheerplan	• Oosterpark • Park Diemewei • Park Noord • Park Klapstraat • Park De Uitloper • Balgoij Veldje • Alverna Eliasstraat	Gemeente Aannemer	Vanaf 2021. Prioriteit hoog vanwege belang van parken voor biodiversiteit en groenblauw netwerk	Kosten voor een beheerplan bedragen circa € 5.000. Kosten inrichting ntb Natuurvriendelijke beheer betekent vaak minder beheer en afvoeren. De beheerkosten kunnen daarmee zullen naar verwachting afnemen.
Aansluiten bij bestaande initiatieven ecologisch beheer.	De gemeente verkent of er aansluiting gevonden kan worden bij bestaande initiatieven voor ecologisch beheer.	Nederland Zoemt. NL Zoemt geeft advies, cursussen en communicatiepakketten. Een NL Zoemt gemeente voldoet aan de criteria voor bijvriendelijk beheer en inrichting Kleurkeur is een onafhankelijk keurmerk voor insectvriendelijk beheer en zorgt tevens voor bijscholing van de uitvoerders en beheerders.	Gemeente Aannemer natuurverenigingen	Behoefte wordt meegenomen in de jaarlijkse evaluatie. Prioriteit daarom laag	NL Zoemt € 1.000 per jaar. Cursus voor 10 – 25 mensen € 5000 Kleurkeur: Jaarlijkse bijdrage van € 300
Inzaaien inheemse bloemenmengsels en aanplanten biologische bloembollen	De gemeente wil op verschillende plekken (in de bebouwde kom) bermen, perken, randen van grasvelden en graslanden inzaaien met een inheems, gebiedseigen kruidenmengsel. Daarnaast aanplanten van bloembollen/stinzenplanten van biologische oorsprong. Kruidenmengsels en (verwilderings)bollen kunnen ook goed gecombineerd worden	Locaties worden nader bepaald. Afweging wordt per locatie gemaakt of bloemrijke vegetatie verkregen wordt door inzaaien of aanpassing beheer	Gemeente Aannemer	Vanaf 2020. Prioriteit middel	Kosten grondbewerking en inzaaien circa €65 -€110 per 100m2. Per 1.000 bloembollen €75,00 tot € 150,00 voor algemene soorten. Bijzondere stinzenbollen kosten tussen de €0,50 en €5,00 per stuk. De aanlegkosten lopen op tot €50,00 - €75,00 p/m2. Dit gaat uit van frezen en handmatige aanplant.

*Alle bovenstaande acties hebben ook betrekking op natuurlijke bestrijding overlastgevende soorten (speerpunt 3)

Speerpunt 2: Biodiversiteit als integraal duurzaamheidsthema

Actie (wat)	Beschrijving (hoe)	Voorbeeld(locaties) (waar)	Partners (wie)	Planning en prioriteit (wanneer)	Financiering/ kosten
Invoeren biodiversiteitsscan	Bij RO-uitvragen van de gemeente wordt een biodiversiteitscan opgenomen. Gestart wordt bij woningbouwlocaties. Later (na evaluatie) kan opgeschaald worden als verplicht onderdeel bij elk project in de openbare ruimte.	• Wijchen west • Huurlingsedam fase 3 • Format/vragenlijst wordt nog opgesteld. Zie als voorbeeld bijlage 6 van Nota Stadsnatuur van gemeente Den Haag	Gemeente Projectontwikkelaars Adviesbureaus	Invoering 2021. Hoge prioriteit	Geen extra kosten. Voor opstellen format/vragenlijst evt. kosten van adviesbureau: schatting €2000 - €3000
Opstellen Soortenmanagementplan (SMP) vleermuizen, huismus, gierzwaluw	Plan van aanpak is reeds opgesteld. Het onderzoek, het SMP en de generieke ontheffing moeten nog volgen. Daar is nog niet over besloten.	Bebouwde kom Wijchen Verschillende gemeenten hebben al een SMP en generieke ontheffing	Gemeente Talis Adviesbureau's	Uitvoering: 2021 Ontheffing: 2022 Prioriteit middel (vanwege planning)	Kostendekking in overleg met Talis
Groen biodivers inrichten met gebruik van ecologisch geteeld plantmateriaal	Bij inrichting van (nieuw) groen wordt bekeken hoe biodiversiteit kan worden versterkt. Invulling is maatwerk en locatiespecifiek. Bij voorkeur met inheems en ecologisch geteeld plantmateriaal	Plekken waar groen wordt (her)ingericht/ beplant. Voorkeur voor leveranciers met inheems en bestrijdingsmiddelvrije beplanting	Gemeente Projectontwikkelaars Groenaannemers	Uitvoering vanaf 2020. Prioriteit middel	Kostendekking vanuit projectbudget. Geen extra kosten voor ontwerp, wel mogelijk invloed op inrichtings- en beheerkosten. Recente studie laat zien dat bloemrijke bermen goedkoper zijn dan heestervakken.
Versterken koppeling klimaatadaptatie en biodiversiteit	Bij afkoppelprojecten (regenwater) wordt ook gekeken of en hoe biodiversiteit en beleving gestimuleerd kan worden	Bijvoorbeeld beplante wadi's	Gemeente Wooncorporaties Projectontwikkelaars	Vanaf 2020/2021. Prioriteit laag	Projectbudget. Mogelijk invloed op inrichtings- en beheerkosten
Natuurinclusief ontwerpen en bouwen stimuleren	De gemeente zet in op natuurinclusief ontwerpen en bouwen bij nieuwbouw en renovaties. Zowel van gemeentelijke gebouwen als bij nieuwe projecten	Toolbox natuurinclusief bouwen Voorbeeldlocaties: • Huurlingsedam fase 3 • Tussen Kasteel en Wijchens meer • Wijchen West • Ontwikkelingen in dorpen • Bedrijventerrein Bijsterhuizen	Gemeente Projectontwikkelaars Ontwerpers Wooncorporaties	Vanaf 2020 Prioriteit hoog vanwege aanhaken op projecten	Kostendekking vanuit projectbudget
Ecologische meerwaarde geven aan zonneparken	In de gemeentelijke zonnevisie is opgenomen dat landschappelijke inpassing verplicht is en dat door het aanleggen van natuur- en landschapselementen een ecologische meerwaarde verkregen moet worden. Hiernaast er ook rekening mee houden dat licht en regenwater de bodem onder de panelen kunnen bereiken.	De zonnevisie geldt voor heel Wijchen. Van belang is om de kennis over biodiversiteit en zonnepanelen actueel te houden. Kennis hierover is redelijk nieuw en in ontwikkeling	Gemeente Projectontwikkelaars	Vanaf 2020 Prioriteit middel	Kostendekking vanuit projectbudget

Verbeteren natuurtoetsing	Bij projecten, ontwikkelingen en toetsing van omgevingsvergunning wordt extra aandacht gegeven aan tijdig aanvragen natuuronderzoek. Bij uitvraag natuurtoetsen worden bij voorkeur bureau's gevraagd die zijn aangesloten bij het NGB.	• Bij projecten en ontwikkelingen wordt meestal tijdig onderzoek gedaan. Het is echter nog geen gewoonte. • Bij aanvragen omgevings-vergunning wordt altijd gecheckt of aantasting van flora en/of fauna aan de orde kan zijn.	Gemeente Adviesbureau's	Vanaf 2020 Prioriteit middel	Kosten voor natuurtoetsing moeten toch gemaakt worden - projectbudget Kosten externen ntb
Verkenning ecoloog in dienst	De gemeente verkend de mogelijkheden om, al dan niet samen met buurtgemeenten, een ecoloog in dienst te nemen voor impuls kennis ecologie en natuurtoetsing	Steeds meer gemeenten hebben (stads)ecologen in dienst. Kleinere gemeenten hebben vaak een gezamenlijke ecoloog. (Tijdelijke) detachering is ook een optie	Gemeente in overleg met buurgemeenten (Druten, Beuningen, Heumen, West Maas en Waal, Nijmegen)	Verkenning in 2021, prioriteit laag in planning	Arbeidskosten, al dan niet gedeeld met andere gemeenten
Afsluiten abonnement NDFF	De NDFF is de meest complete database van verspreiding van soorten. Een abonnent hierop geeft een beter inzicht in (mogelijke) aanwezige (beschermde) soorten	https://www.ndff.nl/	Gemeente	2021. Prioriteit hoog, laagdrempelig en geeft veel inzicht	€ 5.840 per jaar, korting van 15% bij afsluiting 3 jarig abonnement. Bij mogelijke aansluiting bij ODRN meer korting
Organiseren bijeenkomst biodiversiteit	De gemeente is voornemens om een interne bijeenkomst te organiseren over biodiversiteit en natuurinclusief bouwen.	• Bij bijeenkomst presentaties door medewerkers gemeente en externen • Goede voorbeelden in Wijchen en daarbuiten	Gemeente	2021 of 2022. Prioriteit laag	ntb
Opfrissen kennis	De gemeente kijkt naar mogelijkheden voor cursussen voor medewerkers op het gebied van natuurwetgeving, ecologie en biodiversiteit.	Bijvoorbeeld bij: • Naturio.nl • Sbo.nl	Gemeente	2021 – 2023. Prioriteit laag	Ntb; opleidingsbudget
Ontmoedigen chemische bestrijdingsmiddelen	In openbare ruimte is gebruik al niet meer toegestaan, met uitzondering van bestrijding Japanse duizendknoop. Bij verpachting verbod op gebruik glyfosaat.	• Biologische bestrijding	Gemeente Agrariërs LTO	2021 of 2022. Prioriteit laag	nvt

Speerpunt 3: Natuurlijke bestrijding overlastgevende soorten

Actie (wat)	Beschrijving (hoe)	Voorbeeld(locaties) (waar)	Partners (wie)	Planning en prioriteit (wanneer)	Financiering/kosten
Lopende acties voor natuurlijke bestrijding eikenprocessierups doorzetten en uitbouwen (inrichting)	Uitdelen en ophangen vogel- en vleermuiskasten. In combinatie met passende zaadmengsels en eventueel folder met uitleg en instructie	Plekken waar veel overlast is van eikenprocessierups Voorbeeld Vivara https://www.nl.vivara.be/eikenprocessierups	Gemeente Bewoners Agrariërs TBO's Natuurverenigingen	2020 – 2023. Prioriteit middel vanwege noodzaak	Budget bestrijding eikenprocessierups
*Lopende acties voor natuurlijke bestrijding eikenprocessierups doorzetten en uitbouwen (beheer)	Ecologisch beheer bermen en aangrenzende percelen uitbouwen. Inzaaien specifiek kruidenmengsel (maatwerk)	Plekken waar veel overlast is van eikenprocessierups	Gemeente Bewoners Agrariërs TBO's Natuurverenigingen	2021 – 2023. Prioriteit hoog vanwege effectiviteit en noodzaak	Budget bestrijding eikenprocessierups
Plan van aanpak eikenprocessierups	Overkoepelend, gemeente-breed plan, waar andere partijen makkelijk op aan kunnen haken. Gemeente neemt initiatief om plan op te stellen, in samenwerking met andere partijen.	Gemeentebreed Voorbeelden: • Gemeente Breda • Gemeente Oldenbroek • Koppelen aan beleid Provincie	Gemeente ism: Provincie Buurtgemeenten Leisure Lands Waterscha Agrarisch collectief Natuurverenigingen	2021/2022. Prioriteit hoog vanwege noodzaak	Budget bestrijding eikenprocessierups
* Voortzetten ontmoedigingsbeleid ganzenoverlast Wijchens Meer	D.m.v. uitbreiding aangepast groenbeheer verblijf ganzen ontmoedigen	Wijchens Meer, op plekken waar veel overlast ervaren wordt (bijvoorbeeld Kerkeveld). Eerste proef reeds in 2020 ingezet	Gemeente Bewoners Natuurverenigingen	2020 – 2021. Prioriteit middel vanwege groot draagvlak	Huidig budget groenbeheer
Aanpak invasieve exoten (Japanse Duizendknoop, reuzenberenklauw en ambrosia)	Huidige beleid doorzetten en optimaliseren.	Digitaal register bijwerken en bijhouden d.m.v. meldingen en NDFF. Groeiplaatsen JDK fysiek markeren.	Gemeente Bewoners TBO's	2020 – 2023. Optimalisatie JDK heeft hoge prioriteit. Overige zaken middel.	Huidig budget invasieve exoten
** informatieverstrekking ratten	Gemeente verstrek op website informatie over preventieve maatregelen tegen ratten	Voorbeeld informatievertrekking gemeente Utrecht	Gemeente	2021. Prioriteit laag	Nvt
Knaagschade bever tegengaan	Waardevolle bomen worden beschermd tegen knagen door er gaas omheen te spannen.	Bomen rondom Wijchens Meer. Hierbij moet er wel een alternatief geboden worden, bijvoorbeeld door meer ontwikkeling van wilgenopslag, waterplanten en oevervegetatie.	Gemeente	2020 en verder. Hoge prioriteit	Ntb
Aanpak invasieve exoten (watercrassula)	In overleg met Waterschap hoe deze ongewenste soort het beste bestreden kan worden	Aanwezig in watergangen rondom Kerkeveld en op twee plaatsen langs het Wijchens Meer. Bewoners informeren dat het legen van aquariums en vijvers in openbare vijvers en sloten niet is toegestaan	Gemeente Waterschap Bewoners	2021/2022. Prioriteit laag	Nvt

*raakvlakken met speerpunt 1: transitie naar ecologisch groenbeheer
** raakvlakken met communicatie

Speerpunt 4: Versterken groenblauw netwerk

Actie (wat)	Beschrijving (hoe)	Voorbeeld(locaties) (waar)	Partners (wie)	Planning en prioriteit (wanneer)	Financiering/ kosten
Streven naar afronding EVZ Heumen-Horssen	Samen met partners op zoek naar oplossingen om de EVZ af te ronden en goed te beheren.	EVZ Heumen – Horssen. Mogelijk kunnen ook kansen benut worden in combinatie met projecten, compensatieverplichtingen en plannen voor functieveranderingen	Gemeente Provincie Grondeigenaren Agrarisch collectief Wegbeheerders	Vanaf 2021. Invulling EVZ lange tijd onderwerp van gesprek. Daarom en i.v.m. knelpunt kostendekking hebben nieuwe stappen prioriteit middel	In overleg met provincie Gelderland. Knelpunt: geen dekking voor grondkosten.
*Aanleggen natuurlijke bosranden	Zoom- en mantelvegetaties bij bosranden. Door aanpassing beheer en/ of aanplant	Bosranden bij bossen rondom sportpark De Wijchert, ten zuiden van Alverna en mogelijk bij bedrijventerrein Bijsterhuizen	Gemeente TBO's	Vanaf 2021/2022. Eerst locaties en aanpak bepalen. Prioriteit middel	Aanpassing beheer kostenneutraal of kostenbesparend. Kosten aanplant: €2-€5 per strekkende meter. Aan-nemer circa €500 per dag
Aanleggen natuurvriendelijke oevers (NVO's)	De laatste fase aanleg NVO's bij Wijchens Meer in 2021. In het buitengebied heeft waterschap haar verplichtingen qua hoeveelheid lengte al uitgevoerd. Bekeken wordt of er nog meer mogelijkheden zijn	Zoeken naar geschikte locaties	Gemeente Waterschap	Vanaf 2021. Al voldaan aan verplichting. Daarom lage prioriteit	Veelgebruikte norm is €45 per strekkende meter (tussen €20 en €160) voor de aanleg van NVO's
*Zoomvegetaties langs Maasheggen ontwikkelen	Gemeente gaat in overleg met Staatsbosbeheer bekijken wat de mogelijkheden zijn voor het ontwikkelen van de zoomvegetaties langs de Maasheggen.	Er ligt zo'n 13 kilometer aan heggen in Wijchen, waarvan een groot deel op het terrein van Staatsbosbeheer.	Gemeente Staatsbosbeheer St. Maasheggen Balgoij Agrariërs Agrarische natuurvereniging	2021/2022. In potentie veel effect. Overleg is kleine inspanning. Prioriteit daarom middel	Nvt
*Bloemrijke dijken verder ontwikkelen	De gemeente gaat samen met het Waterschap bekijken op welke manier de natuurwaarde van de dijken verhoogd kan worden.	Maasdijken en wegbermen langs de dijken	Gemeente Waterschap Aannemer	Contact leggen in 2020. Eerste stappen zetten in 2021. Prioriteit hoog, vanwege momentum (beide partijen met nieuwe beleidsplannen) en effect voor natuur en beleving	Nvt

*raakvlakken met speerpunt 1: transitie naar ecologisch groenbeheer en speerpunt 3: natuurlijke bestrijding overlastgevende soorten

Speerpunt 5: Stimuleren initiatieven en samenwerking

Actie (wat)	Beschrijving (hoe)	Voorbeeld(locaties) (waar)	Partners (wie)	Planning en prioriteit (wanneer)	Financiering/ kosten
*Opzetten pilotproject biodiversiteit in de wijk	Met een pilotproject biodiversiteit in de wijk wil de gemeente samen met bewoners, bedrijven en natuurverenigingen aan de slag gaan voor een mooiere, levendiger, groenere en meer kleurrijke wijk.	Pilotproject in een welwillende wijk/ buurt • Biodiversiteit in wijken • Biodiversiteitsmeter	Gemeente Bewoners Agrariërs Bedrijven Natuurverenigingen Adviesbureau	2021/2022. Het betrekken van bewoners heeft hoge prioriteit.	Kosten voor een pilotproject worden ingeschat op €10.000 – €15.000 Mogelijk subsidies beschikbaar vanuit provincie
Groene schoolpleinen inrichten	De gemeente gaat in overleg met schoolbesturen voor mogelijkheden voor vergroening van schoolpleinen. Hierbij is biodiversiteit en natuurbeleving belangrijk.	Kan in combinatie met pilotproject in woonwijk	Gemeente Scholen	2021. Prioriteit hoog omdat subsidie tot eind 2021 aangevraagd kan worden	Subsidie vanuit Provincie
Stimuleren natuurinclusieve landbouw	Mogelijkheden verkennen voor natuurinclusieve landbouw. Een bijeenkomst organiseren voor agrariërs die er meer over willen weten. Bij voldoende mogelijkheden en animo kan er mogelijk een pilot gestart worden	Voorbeeldlocatie pilotproject is t.h.v. en langs de EVZ Heumen-Horssen of langs de Maas of bij de Hatertse en Overasseltse Vennen Voorbeeldboek natuurinclusieve landbouw https://edepot.wur.nl/498926	Gemeente LTO ANV Kennisinstituten (bijv. WUR) Provincie RVO	2021/2022/2023. Prioriteit middel	Vanuit Platform Natuurinclusieve landbouw Gelderland
Stimuleren kleinschalige landschapselementen	De huidige stimuleringsregeling wordt behouden. Daarnaast bekijkt de gemeente de mogelijkheden voor subsidiemogelijkheden beheer	Maasheggen Poelen Bosschages Hagen Etc.	Gemeente Stichting Maasheggen Balgoij Natuurverenigingen Agrariërs St. Landschapsbeheer Gelderland	Vanaf 2020, doorlopend dus gemiddelde prioriteit	Nbt
Stimuleren leefomgeving uilen	De gemeente faciliteert het ophangen van nestkasten en aanbrengen van kleinschalige landschapselementen in het leefgebied van uilen	Samen met natuurverenigingen bekijken wat er waar nodig is	Gemeente Natuurverenigingen Agrariërs	Vanaf 2021. Prioriteit middel	Stimuleringsregeling. €60 per nestkast. Circa €5 per strekkende meter haag.
*Stimuleren leefomgeving vleermuizen en stadsvogels	Natuurinclusief bouwen en het Soortenmanagementplan vormen belangrijke maatregelen. Daarnaast nestkasten ophangen/plaatsen en aanplant in leefgebied in bebouwde kom en bij boerderijen. Gemeente onderzoekt mogelijkheden voor vleermuiskelders.	Mogelijk in combinatie natuurlijke bestrijding eikenprocessierups	Gemeente Bewoners Agrariërs Natuurverenigingen	Vanaf 2021. Prioriteit middel	Projectbudget en stimuleringsregeling. Nest/vleermuiskasten circa €25 - €100 per stuk. Grote kraamkasten en paalkasten vleermuis circa €400. Vogeltil/ faunapalen: circa €2000 - €5000

*Stimuleren leefomgeving bijen en vlinders	De gemeente wil een bij- en vlindervriendeljike gemeente worden. Deze soortgroepen worden gestimuleerd door te zorgen voor meer voedsel en meer schuil- en nestelplekken. Dit met verschillende acties zoals insectvriendelijk beheer, inzaaiacties, aanleg vlinderperken, informatieborden etc.	• Openbaar groen: bermen, perken, parken • Stimuleren vlindervriendelijke tuinen bewoners en bedrijven • Stimuleren agrarisch natuurbeheer	Gemeente Bewoners Agrariërs bedrijven TBO's wooncorporaties	Vanaf 2021. Hoge prioriteit, mede vanwege profilering	• Vraagt veelal om aanpassing beheer en inrichting. • Grote insectenhotels variëren van €500 tot €5.000 • Zaadmengsels, circa €1 per m^2 • Informatieborden circa €500 - €1000
Stimuleren iepenpage	Wijchen is een belangrijk gebied voor de iepenpage. De gemeente gaat op meerdere plekken iepen aanplanten. Om zo de kwetsbare en beschermde vlinderpopulatie te ondersteunen.	De soort komt voor op iepen, met name bij de overgang van löss/leem naar zand/klei. Iepen in groepjes aanplanten in parken, tuinen, bossen, bosranden	Gemeente Natuurverenigingen	Vanaf 2021	Circa €100 per boom + kosten aannemer (ongeveer €500 per dag)
Samenwerking zoeken met TBO's	Aansluiten van ecologische inrichting en beheer van groen en water. Belangrijk voor verhogen effectiviteit maatregelen. Uitbouwen netwerk en elkaar informeren over plannen	Dijktaluds langs de Maas, in samenwerking met Waterschap Rivierenland Wegbermen, spoorbermen, dijken, waterkanten etc	WSRL Prorail Provincie Agrariers TBO's Leisure Lands	Vanaf 2021. Hoge prioriteit 	Door samen te werken kunnen kosten bespaard worden
*Samenwerking zoeken met omringende gemeenten	Verkennen hoe biodiversiteitsbeleid en acties op elkaar aan kunnen sluiten	• Gezamenlijk inkopen en inwinnen advies • Afstemmen groenbeheer en inrichting	Gemeente in overleg met buurtgemeenten (Druten, Beuningen, Heumen, West Maas en Waal, Nijmegen)	2022. Prioriteit middel vanwege momentum	Door samen te werken kunnen kosten bespaard worden
Stimuleren ecologische inrichting en beheer derden	Gemeente gaat bewoners, agrariërs, wooncorporaties, zorginstellingen en bedrijventerreinen stimuleren hun groen ook ecologisch in te richten en te beheren.	Bedrijventerrein Tuinen en plantsoenen Zorginstellingen Agrariërs	Gemeente Talis ZZG Zorggroep ANV	Vanaf 2021. Prioriteit laag	Nvt
Tijdelijke natuur ontwikkelen	De gemeente gaat in gesprek met ontwikkelaars en grondeigenaren om te verkennen waar tijdelijke natuur kan worden toegepast.	Bouwkavels, braakliggende terreinen. Bijvoorbeeld op bedrijventerrein Bijsterhuizen	Parkmanager bedrijventerrein Gemeente Ecoloog/adviesbureau	2021/2022. Prioriteit laag	Kosten adviesbureau (ca. €2.000 - €5000 voor proces Vaak kostenbesparend (geen/minder beheer, geen risico op vertraging door beschermde soorten)
*Infranatuur verbeteren	Verhogen natuurwaarden langs infrastructuur. Naast transitie geschikte wegbermen in eigen beheer → aansluiting zoeken bij partners infranatuur	Groene ruimte langs het spoor, bloemrijke dijken zijn goede voorbeeldlocaties www.Infranatuur.nl	Wegbeheerders Waterschap Gemeente Prorail Adviesbureau	2021. Prioriteit middel door momentum	Nvt

*direct raakvlak met speerpunt 1: transitie naar ecologisch groenbeheer en/of acties onder speerpunt 3: natuurlijke bestrijding eikenprocessierups

Communicatie

Actie (wat)	Beschrijving (hoe)	Voorbeelden (waar)	Partners (wie)	Planning en prioriteit (wanneer)	Financiering/kosten
Opzetten online platform	Online platform waar allerlei informatie over natuur en biodiversiteit in Wijchen wordt verzameld. Het inspireert, geeft goede voorbeelden en maakt het makkelijk voor mensen om aan te haken en tips te krijgen.	• Gemeentelijke website • Nieuwe website • Storymap • Wordpress • Menukaart Biodiversiteit	• Gemeente • adviesbureau	2021/2022. Vanwege momentum met vaststelling beleidsplan is prioriteit hoog	Nieuw online platform opstarten: €5.000 - €10.000 afhankelijk van de scope
*Plaatsen informatieborden	Fysieke informatieborden over ecologisch, insectvriendelijk bermbeheer en natuurlijke bestrijding eikenprocessierups. Waar mogelijk combineren met gemeentelijke informatieborden.	Plekken waar ecologisch bermbeheer wordt ingezet. Voorbeeldborden: zie plaatjes onder hoofdstuk communicatie	• Gemeente • Bewoners	Vanaf 2021. Hoge prioriteit bij ecologisch bermbeheer in bebouwde kom	Kosten productie en plaatsen borden circa €300 - €1.000
Wandelroutes ontwikkelen	Wandelroutes uitstippelen, informatie bundelen en communiceren	Routes voor lunchwandelingen (op werk en voor thuiswerkers), met informatie en feitjes wat je onderweg tegenkomt	• IVN • Natuur en Milieu Wijchen • Gemeente • Bedrijven	2021/2022. Uitvoering afhankelijk van draagvlak. Prioriteit vooralsnog laag	Ntb. Mogelijk mede financiering van bedrijven als investering voor gezondheid werknemers

*direct raakvlak met speerpunt 1: transitie naar ecologisch groenbeheer en/of acties onder speerpunt 3: natuurlijke bestrijding eikenprocessierups

Monitoring & evaluatie

Actie (wat)	Beschrijving (hoe)	Voorbeeld(locaties) (waar)	Partners (wie)	Planning en prioriteit (wanneer)	Financiering/kosten
Opstellen monitoringsplan maatregelen en doelsoorten	De gemeente stelt een monitoringsplan op. Monitoring is essentieel om te bepalen of maatregelen effectief zijn of niet. Hierbij wordt samengewerkt met natuurorganisaties en vrijwilligers.	Gebieden waar maatregelen zijn getroffen	Gemeente Natuurverenigingen Bewoners	Monitoring start na uitvoering maatregelen (veelal 2021). Daarvoor moet een monitoringsplan opgesteld worden. Daarom prioriteit hoog	Afhankelijk wie dit gaat doen. Kosten adviesbureau circa €5000
Nieuwe natuurpunten berekening	Er wordt een nieuwe natuurpuntenberekening uitgevoerd om te monitoren of de maatregelen op wijk- en gemeenteschaal hebben geleid tot een verhoging van de biodiversiteit	Gehele gemeente	Gemeente Adviesbureau	uitvoering pas in 2023 - 2025, daarom lage prioriteit	Ntb
Evaluatie acties beleidsplan	De gemeente evalueert ieder jaar welke acties zijn ondernomen, wat daarvan het resultaat is en waar het komend jaar op ingezet zal worden. Zodoende houdt men de vinger aan de pols en kan tijdig bijgestuurd worden.	-	Gemeente in afstemming met betreffende partners	Eerste evaluatie in najaar 2021. Prioriteit vanwege deze planning middel	Nvt

Bijlage 1:

Methodiek Natuurpunten Wijchen

Natuurtypen, kwaliteit en oppervlakten

De formule voor natuurpunten = weegfactor * kwaliteit * oppervlakte. De weegfactor wordt bepaald door het aanwezige natuurtype en de kwaliteit door de aanwezigheid van referentiesoorten.

Natuurtypen
In de gemeente Wijchen zijn de natuurtypen alleen aangewezen in gebieden die onderdeel zijn van het Gelders natuurnetwerk (zie onderstaand figuur).

Om de natuurwaarden van heel Wijchen te kunnen analyseren is het noodzakelijk om ook voor de onbekende gebieden een natuurtype aan te wijzen. Een inventarisatie van de natuurtypen in Wijchen zou een tijdrovende klus zijn. Daarom is er voor gekozen de bepaling van natuurtypen te doen middels een geautomatiseerd proces van de natuurpuntencalculator. De natuurpuntencalculator wijst natuurtypen aan op basis van GIS-data (natuurbeheerkaart, bodemgebruikskaart en top-10 kaart) in combinatie met verspreidingsgegevens van bepaalde referentiesoorten. De aan- of afwezigheid van deze referentiesoorten in combinatie met GIS-data zegt immers iets over het te verwachten natuurtype. Voor de bepaling van de natuurtypen wordt gebruik gemaakt van bijna 3000 referentiesoorten van verschillende soortgroepen. De aanwezigheid van soorten is verkregen uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). De NDFF is de meest complete bron voor verspreiding van soorten en bevat enkel geverifieerde waarnemingen. Voor Wijchen is gebruik gemaakt van de verspreidingsgegevens van de laatste 10 jaar.

Deze analyse heeft geresulteerd in figuur op de volgende bladzijd een kaart met de verschillende natuurtypen in Wijchen. De kaart is in groter formaat opgenomen in de bijlage 4. In totaal zijn er 45 verschillende natuurtypen aangewezen. De natuurtypen lopen uiteen van water (blauwe kleuren), agrarische natuurtypen (oranje/bruin), urbane natuurtypen (grijs), bossen en parken (groen spec-

Aangewezen natuurbeheertypen in het Gelders Natuurnetwerk in Wijchen en omstreken.

Bron: Provincie Gelderland.

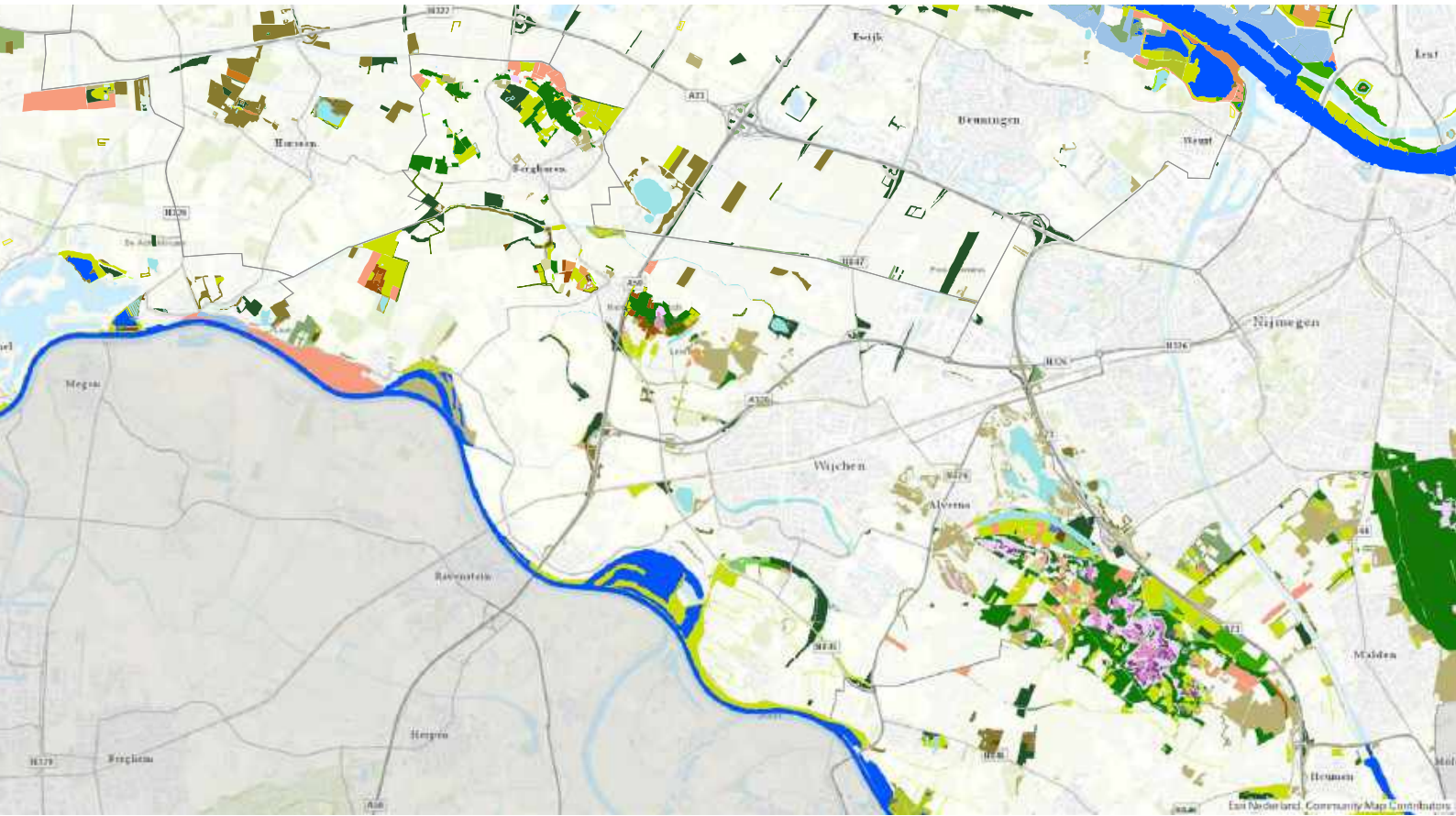

trum) tot lagere (half)natuurlijke vegetaties (paars/roze). De niet gekleurde gebieden betreffen wegen of gebieden waar onvoldoende data beschikbaar waren om een natuurtype aan te wijzen. Met 45 natuurtypen is er een breed scala aangewezen, Wijchen heeft met de overgang van riviernatuur naar hogere zandgronden dan ook veel diversiteit in haar bodem, landschap en natuur.

In de natuurpuntensystematiek (PBL) zijn de verschillende natuurdoeltypen gewaardeerd met een weegfactor. De weegfactor is bepaald op basis van uniciteit van de aanwezige soorten: naarmate een soort in meer verschillende natuurtypen voorkomt is deze minder uniek. Het is dus een maat voor de zeldzaamheidswaarde van de in het natuurtype voorkomende soorten.
In Wijchen hebben de natuurtypen 'plat dak' en 'naaldbos met uitheemse soorten' de laagste weegfactoren en 'Moeras', 'Zoom, mantel en droog struweel van de hogere gronden' en 'Bloemrijk grasland van het rivieren- en zeekleigebied' de hoogste.

Kwaliteit
De kwaliteit wordt bepaald door de aanwezigheid van referentiesoorten, behorend tot het betreffende natuurtype. Kwaliteit wordt gedefinieerd als de fractie aanwezige referentiesoorten ten opzichte van de totale doelsoortenlijst van een natuurtype. Hoe meer referentiesoorten van het natuurtype aanwezig zijn in dat gebied, hoe hoger de kwaliteit. Van alle referentiesoorten is een selectie gemaakt van soortgroepen die veel worden waargenomen: vaatplanten, vogels, zoogdieren, amfibieën, vissen, dagvlinders, libellen, sprinkhanen en krekels. Van de geselecteerde soortgroepen worden 1.043 soorten gebruikt als referentiesoort. Voor elk natuurtype worden van bovenstaande soortgroepen 3 soortgroepen geselecteerd die bepalend zijn voor de kwaliteit. Deze verschillen per natuurtype. Deze selectie van soortgroepen verkleint het waarnemerseffect doordat er minder afhankelijkheid is van inventarisaties door specialisten (bijvoorbeeld paddenstoelen en (korst) mossen).

Oppervlakte
De oppervlaktefactor wordt in de natuurpuntensystematiek gehanteerd om effecten van ruimtelijke ingrepen te kwantificeren. Omdat het in Wijchen gaat om het in kaart brengen van de natuurwaarde zijn de natuurpunten weergegeven per hectare.

Geautomatiseerd aangewezen natuurtypen in Wijchen.
Kaart is in groter formaat opgenomen in bijlage 4

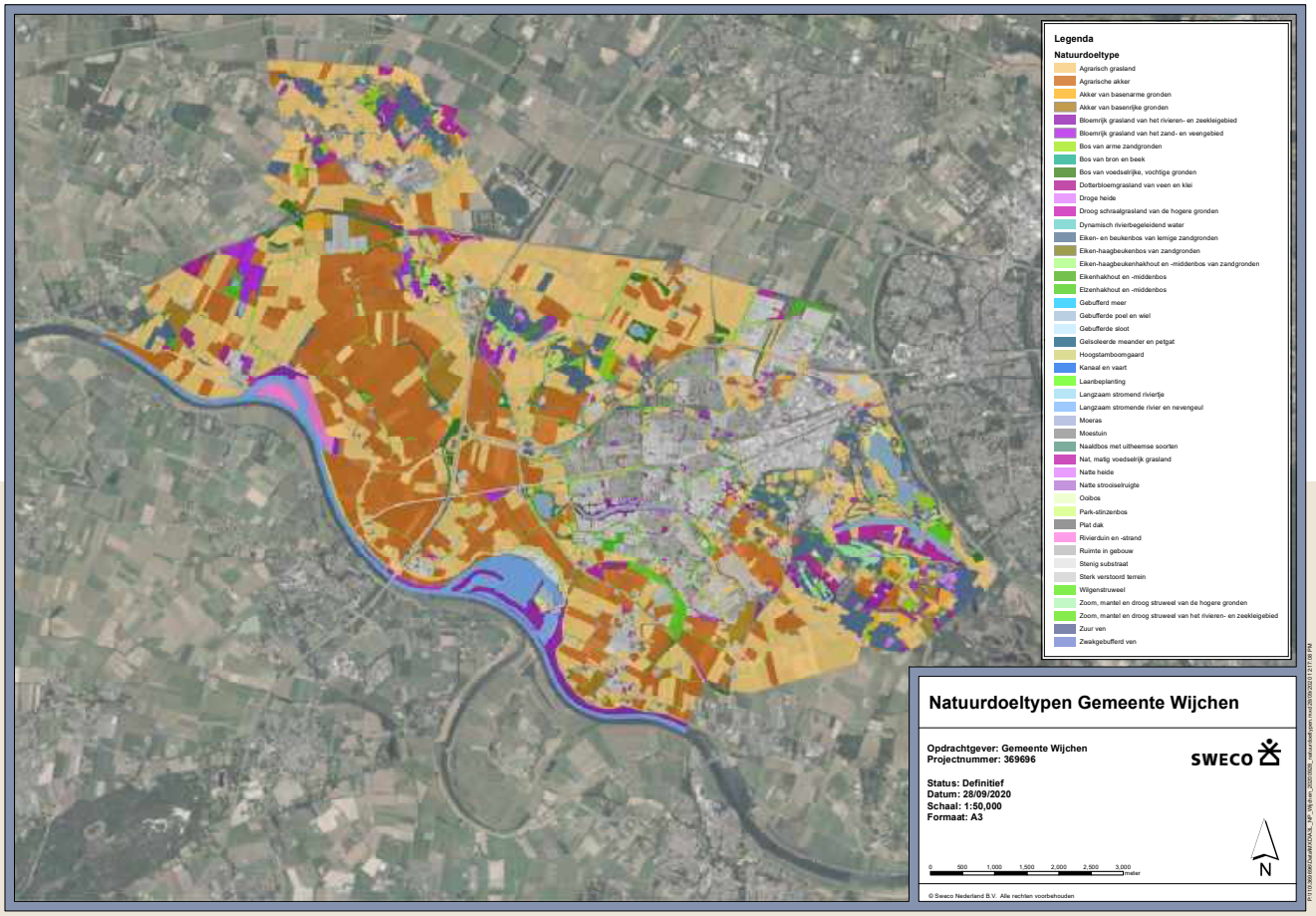

Bijlage 2:
Ranglijst natuurpunten per buurt

Nr.	Buurtnaam	Natuurpunten per hectare
1	Loonse Waard	0,408
2	Verspreidehuizen Balgoij	0,190
3	Verspreide huizen Heumense-weg-Boskant	0,171
4	De Weertjes	0,161
5	Diepvoorde	0,127
6	Verspreide huizen Batenburg	0,122
7	De Grippen	0,113
8	Zevendreef	0,102
9	Aalsburg	0,100
10	Oudelaan	0,099
11	Verspreide huizen Niftrik	0,099
12	Verspreide huizen Vormer	0,094
13	Zesakkers	0,093
14	De Ververt	0,084
15	Blauwe Hof	0,081
16	De Flier	0,081
17	Huurlingsedam	0,080
18	Verspreide huizen Lunen	0,079
19	Diemewei	0,077
20	Hoogmeer	0,073
21	Verspreide huizen Leur	0,071
22	Verspreide huizen Valendries	0,070
23	Batenburg	0,066
24	Verspreide huizen Bergharen	0,063
25	Verspreide huizen Hoogbroek	0,063
26	Verspreide huizen Hernen	0,062
27	Valendries	0,060
28	Verspreide huizen wezel	0,054
29	De gamert	0,051
30	Niftrik	0,050

Nr.	Buurtnaam	Natuurpunten per hectare
31	De Meren	0,047
32	De Geer	0,043
33	Leur	0,042
34	Verspreide huizen Bankhoef	0,038
35	Bedrijventerrein Bijsterhuizen	0,032
36	Balgoij	0,032
37	Homberg	0,032
38	Centrum	0,031
39	De Lingert	0,031
40	Wijchen Noord	0,028
41	Woezik	0,027
42	Bedrijventerrein Nieuwenweg	0,025
43	Elsland	0,025
44	Heilige Stoel	0,024
45	Alverna	0,023
46	Kraaijenberg	0,023
47	Lambrasse	0,022
48	Bedrijventerrein Zesweg	0,019
49	Saltshof	0,017
50	Kronenland	0,017
51	Bedrijventerrein Breekwagen	0,015
52	Hofsedam	0,015
53	Abersland	0,015
54	Hernen	0,014
55	Huissteden-Zuiderpoort	0,014
56	Bergharen	0,013
57	Verspreide huizen Woezik	0,012
58	Sluiskamp	0,008
59	De Uilenboom	0,006
60	Veenhof	0,005

Bijlage 3:
Aanvullende informatie acties

In deze bijlage volgt voor een aantal acties een uitgebreidere toelichting. Het gaat om de volgende acties:

- Stapsgewijs invoeren ecologisch beheer (speerpunt 1)
- Afwegingskader inzaaien (speerpunt 1)
- Aanpak invasieve plantensoorten (speerpunt 3)
- Stimuleren wilde bijen en vlinders (speerpunt 5)
- Tijdelijke natuur (speerpunt 5)

Speerpunt 1:
Transitie naar ecologisch groenbeheer

Stapsgewijs invoeren ecologisch beheer
Ecologisch beheer als de standaard is een doelstelling voor de lange termijn. In de komende jaren gaat de gemeente het invoeren van meer ecologisch beheer stapsgewijs aanpakken. In navolging van dit beleidsplan natuur en biodiversiteit zal de gemeente concretere plannen maken hoe en waar de eerste fase van de transitie vormgegeven kan worden. Hierbij wordt specifiek gekeken waar het ecologisch beheer directe raakvlakken heeft met de andere speerpunten, om zo win-win situaties te creëren. Zo kan ecologisch beheer ingevoerd of uitgebreid worden op plekken waar overlast is van eikenprocessierups of ganzen (speerpunt 3) en op plekken waar het groenblauwe netwerk versterkt kan worden (speerpunt 4). Hieronder volgen aan aantal opties:

Mogelijkheden binnen huidig contract
Het groenbeheer voor de komende jaren is aanbesteed. Samen met de aannemer wordt bekeken welke ruimte de huidige contractvorm biedt voor ecologisch beheer en meer maatwerk. Indien nodig worden de mogelijkheden verkend om het contract deels aan te passen.

Selectie voor eerste fase:
Er wordt een selectie gemaakt welke gebieden zich goed lenen voor het invoeren of uitbreiden van ecologisch beheer. Hierbij wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan communicatie, het eventueel betrekken van bewoners en creëer draagvlak. Gebieden die zich goed lenen voor de eerste fase:

- Gebieden met veel eiken en waar sprake is van veel overlast van eikenprocessierups (zie speerpunt 3).
- Gebieden waar overlast is van ganzen (Wijchens meer, zie speerpunt 3)
- Gebieden en structuren die invulling geven aan het versterken van het groenblauwe netwerk. Onderstaande punten hebben allen raakvlakken met de acties zoals beschreven onder speerpunt 4.
    - Dijken langs de Maas (in samenwerking met WSRL)
    - Plekken waar natuurlijke overgangen gerealiseerd kunnen worden. Bijvoorbeeld zoom- en mantelvegetaties bij de bossen rondom sportpark De Wijchert
    - Parken (Oosterpark. Park Diemewei, Park Noord, Park Klapstraat, Park De Uitloper, Balgoij Veldje, Alverna Eliasstraat)
    - Brede weg- en spoorbermen in en rondom bebouwde kom
    - Oeverbeplanting van vijvers en sloten (gefaseerd maaien)
- In de bebouwde kom wordt bekeken of er plekken zijn die zich lenen voor het inzaaien van een inheems, streekeigen bloemenmengsel. Mogelijk in de vorm van een pilotproject biodiversiteit in de wijk (zie actie onder speerpunt 5).

Optimaliseren ecologisch beheer
In het buitengebied wordt klepelen verder beperkt. Daarnaast wordt bekeken waar het ecologisch beheer geoptimaliseerd en uitgebreid kan worden. Optimalisering kan door:

- Bermen die die nu al deels ecologisch beheer worden (1 à 2 keer per jaar maaien en afvoeren) geoptimaliseerd door:
  - Meer fasering in oppervlak en tijd
  - Stukken vegetatie te laten staan in de winter en dit rouleren
  - Mogelijkheden verkennen voor meer maatwerk (in samenwerking met natuurverenigingen).

Overige aandachtspunten
Verder zijn onderstaande punten belangrijk voor de het stapsgewijs invoeren van de transitie:

- Bij projecten en renovatieplannen worden biodiversiteit en ecologisch beheer meegenomen (koppeling met speerpunt 2)
- In nieuwe groenbeheerplannen wordt nadrukkelijk rekening gehouden met biodiversiteit.
- Bij een nieuwe aanbesteding van het groenbeheer krijgen ecologisch beheer en biodiversiteit een prominente plek.

Afwegingskader inzaaien
Eén van de doelen van ecologisch beheer is het creëren van een aantrekkelijke omgeving en bloemrijke bermen en graslanden. Dit kan middels aangepast beheer of het opnieuw inzaaien met een bloemrijke mengsel. Inzaaien geeft snel resultaat en een mooi beeld, maar is ook duurder en niet altijd van toegevoegde waarde voor biodiversiteit. Aanpassen van beheer is goedkoper en heeft ecologisch gezien veelal de voorkeur omdat uitgegaan wordt van natuurlijke processen en de locatiespecifieke zaadbank in de bodem. Echter, omvorming via beheer kan een langdurig proces zijn wat niet altijd tot het gewenste resultaat leidt. Zo kan ecologisch beheer van een dichte grasmat resulteren in een eenvormige grasvegetatie. Dit heeft lage natuurwaarde en oogt niet aantrekkelijk. Met name in de bebouwde kom kan dit het draagvlak voor ecologisch beheer verlagen.

In veel gemeenten wordt daarom vaak gekozen om kruidenrijke mengsels in te zaaien. Afhankelijk van de staat van de vegetatie en bodem wordt gekozen om de grasmat deels te verwijderen of open te maken. Er zal per geval een afweging gemaakt moeten worden of het loont om in te zaaien of de vegetatie spontaan op te laten komen. In de regel wordt in het buitengebied van Wijchen terughoudend omgegaan met inzaaien. In de bebouwde kom kan snel resultaat en een mooi, bloemrijk beeld belangrijker zijn. Indien gekozen wordt voor inzaaien worden inheemse, streekeigen kruidenmengsels gebruikt.

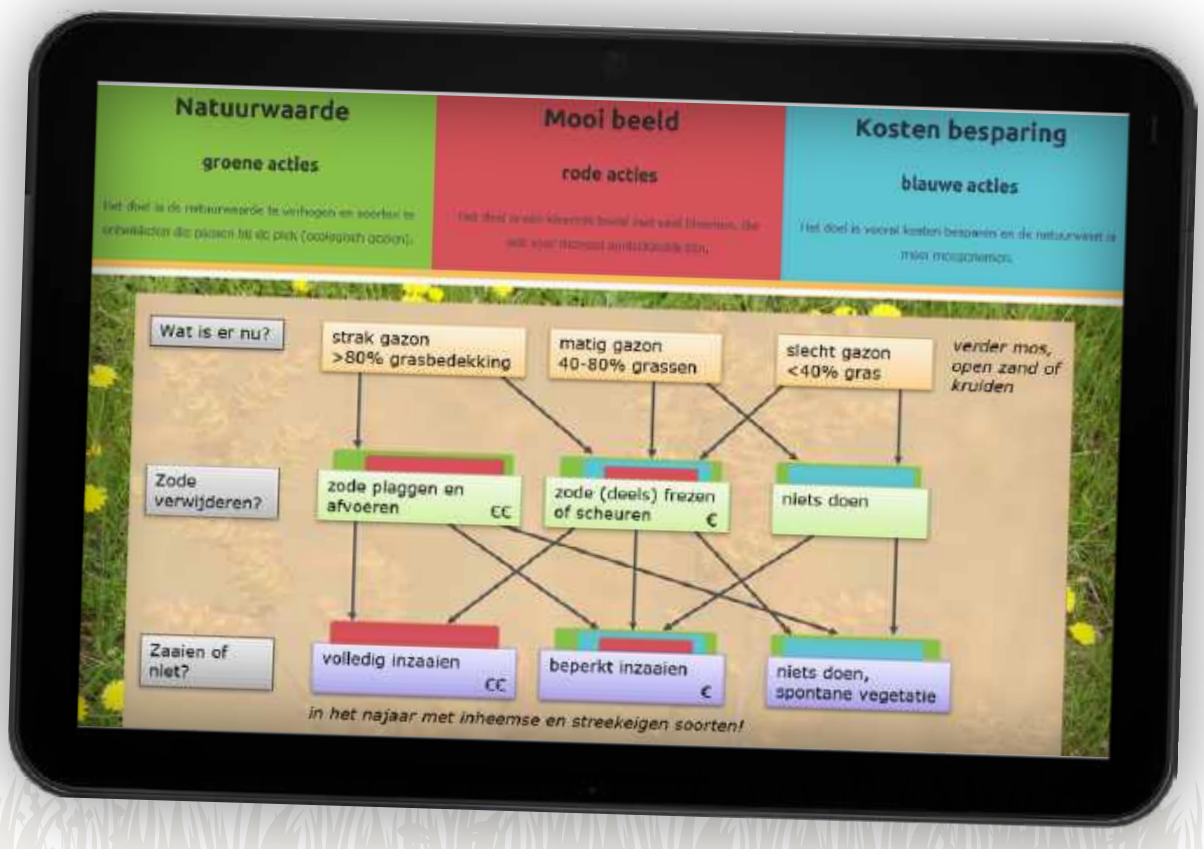

Speerpunt 3:
natuurlijke bestrijding overlastgevende soorten

Aanpak invasieve plantensoorten

Japanse duizendknoop is een extreem woekerende plant. De plant verdrijft dan ook de inheemse vegetatie en is schadelijk voor de biodiversiteit. De plant kan met de diepe wortelstokken schade veroorzaken aan fundering en asfalt. Kennis over de beste manieren van bestrijding wordt steeds verder ontwikkeld. De meest actuele informatie hierover staat op bestrijdingduizendknoop.nl. Actieve bestrijding is erg kostbaar en is vooral zinvol op locaties waar de plant schade aan gebouwen en infrastructuur kan veroorzaken. Belangrijkste is verspreiding van de soort zoveel mogelijk te beperken. Verspreiding vindt plaats door maaien bij regulier beheer en bij grondverzet. Kleine stukjes van de plant die door een maaimachine of door grondverzet meegenomen worden, kunnen ergens anders weer uitgroeien tot nieuwe planten. Door bekende groeiplaatsen te markeren en goede instructies te geven aan de uitvoerders, wordt voorkomen dat de planten niet meegemaaid worden in het regulier beheer. Bij grondverzet zal ook bekeken worden of er groeiplaatsen van Japanse duizendknoop bekend zijn.

Watercrassula is een kleine waterplant die extreem woekert en hele waterlopen over kan nemen. De plant is zeer schadelijk voor de biodiversiteit maar ook voor het functioneren van waterlopen. De plant is in Wijchen aanwezig in de watergangen rondom Kerkeveld ter hoogte van de wijken De Lingert en De Flier en op twee plaatsen langs het Wijchens Meer. De plant komt waarschijnlijk uit een vijver van een bewoner die de vijver heeft geleegd of schoongemaakt. Bestrijding van de plant is zeer lastig. De gemeente is samen met het Waterschap op zoek naar een geschikte manier van bestrijden van deze plant. Belangrijk is om verdere verspreiding van de soort te voorkomen. Hiervoor is het essentieel dat niemand waterplanten en/of water uit hun vijver of aquarium leegt in openbare sloten, poelen, meren of andere wateren.

Reuzenberenklauw is een grote plant van soms wel 4 meter hoog en staat veelal in bermen. Aanraking van de plant of het snoeiafval, kan zorgen voor een rode huid. Zeker in combinatie met zonlicht. Ook kan het jeuken en kunnen er blaren komen. Aanraking met ogen kan leiden tot (tijdelijke) blindheid. De gemeente bestrijdt de plant binnen de bebouwde kom in de openbare ruimte en buiten de bebouwde kom alleen langs voet- en fietspaden. De meest effectieve bestrijdingsmethode is het afsteken van de plant bij de wortel. Ook het wegknippen van de bloem vlak voor de zaadzetting kan ook effectief zijn. Maaien en afvoeren is een geschikte bestrijdingsmethode bij grotere groeiplaatsen.

Ambrosia staat bekend als hooikoortsplant. De pollen zijn zeer sterk allergeen en komen in grote hoeveelheden vrij. Dit betekent dat ze voor veel hooikoortsklachten kunnen zorgen. Doordat ze pas laat in het seizoen in bloei komen wordt het hooikoortsseizoen verlengd. Ambrosia groeit voornamelijk op plaatsen waar vogelvoer is gestrooid. Bijvoorbeeld in vetbollen en strooivoer. Ook kippen- of duivenvoer kunnen zaden van Ambrosia bevatten. Het advies is om het voer tijdig op te ruimen en opkomende planten te verwijderen.

Speerpunt 5:
Stimuleren initiatieven en samenwerking

Stimuleren wilde bijen en vlinders:
De gemeente Wijchen wil graag een bij en vlindervriendelijke gemeente worden. Wilde bestuivers en andere insecten hebben voedsel, schuil-, nestel- en overwinteringsmogelijkheden nodig om zich te kunnen handhaven. Om de aantallen dieren en verscheidenheid aan soorten wilde bijen, vlinders, zweefvliegen, hommels en andere insecten te doen stijgen is het noodzakelijk om meer voedsel aan te bieden. Meer voedsel voor soorten als bijen en vlinders betekent meer nectar, dus meer wilde bloemen.

Insectvriendelijk beheer (speerpunt 1) is het belangrijkste voor het stimuleren van deze soortgroep. Naast dat het zorgt voor meer bloemen en meer diversiteit in planten zorgt een dergelijk beheer er ook voor dat insecten kunnen overwinteren. Zorgen voor meer wilde bloemen kan ook met de aanplant van vaste planten, struiken, heesters en bomen. Ook deze soortgroepen zullen profiteren van meer kleinschalige landschapselementen. Ook het inzaaien van kruidenrijke mengsels in bermen, perken en het maken van vlinder- en bijenidyllen zijn mooie voorbeelden. Om van toegevoegde waarde voor biodiversiteit te zijn moeten het wel inheemse kruiden zijn die bij de regio passen. Daarnaast is het belangrijk bewoners te stimuleren om hun tuinen insectvriendelijk in te richten (zie ook onder communicatie). Naast meer voedsel is het ook noodzakelijk dat er binnen een beperkt areaal (100 meter) meer nestelgelegenheden en overwinteringsplekken komen voor wilde bijen, vlinders en andere insecten. Meer schuil-, nestel- en overwinteringsmogelijkheden creëren wordt gedaan door:

- Gefaseerd maaien en stukken in de winter te laten staan
- Uitgesteld snoeien van struikgewas en klimplanten
- Laten liggen van bladeren en creëren strooisellaag
- Creëren open zandige plekken
- Plaatsen/handhaven dood hout (boomstammen en takkenrillen)
- Insectenhotels of insectenstenen plaatsen

De gemeente verkend of er aansluiting gevonden kan worden bij bestaande initiatieven. Voorbeelden hiervan zijn Nederland Zoemt (www.nederlandzoemt.nl/) en Kleurkeur (www.kleurkeur.nl), een onafhankelijk keurmerk voor insectvriendelijk beheer.

Tijdelijke natuur
Tijdelijke Natuur (www.tijdelijkenatuur.nl) is natuur die spontaan ontstaat op braakliggende terreinen en bouwpercelen. De terreineigenaar krijgt vooraf wettelijke toestemming om deze natuur en de beschermde soorten die zich eventueel vestigen, op een later tijdstip te verwijderen. Zo hoeft er geen (natuurwerend) beheer meer uitgevoerd te worden, zonder risico’s op vertraging vanuit de Wet natuurbescherming. Extensieve recreatie, bijvoorbeeld door aanleg van wandelpaden, is toegestaan. Tijdelijke natuur biedt voordelen voor de natuur, bedrijven, overheden en bewoners. De gemeente gaat in gesprek met ontwikkelaars en grondeigenaren om te verkennen waar tijdelijke natuur kan worden toegepast.

Bijlage 4:
Kaartmateriaal

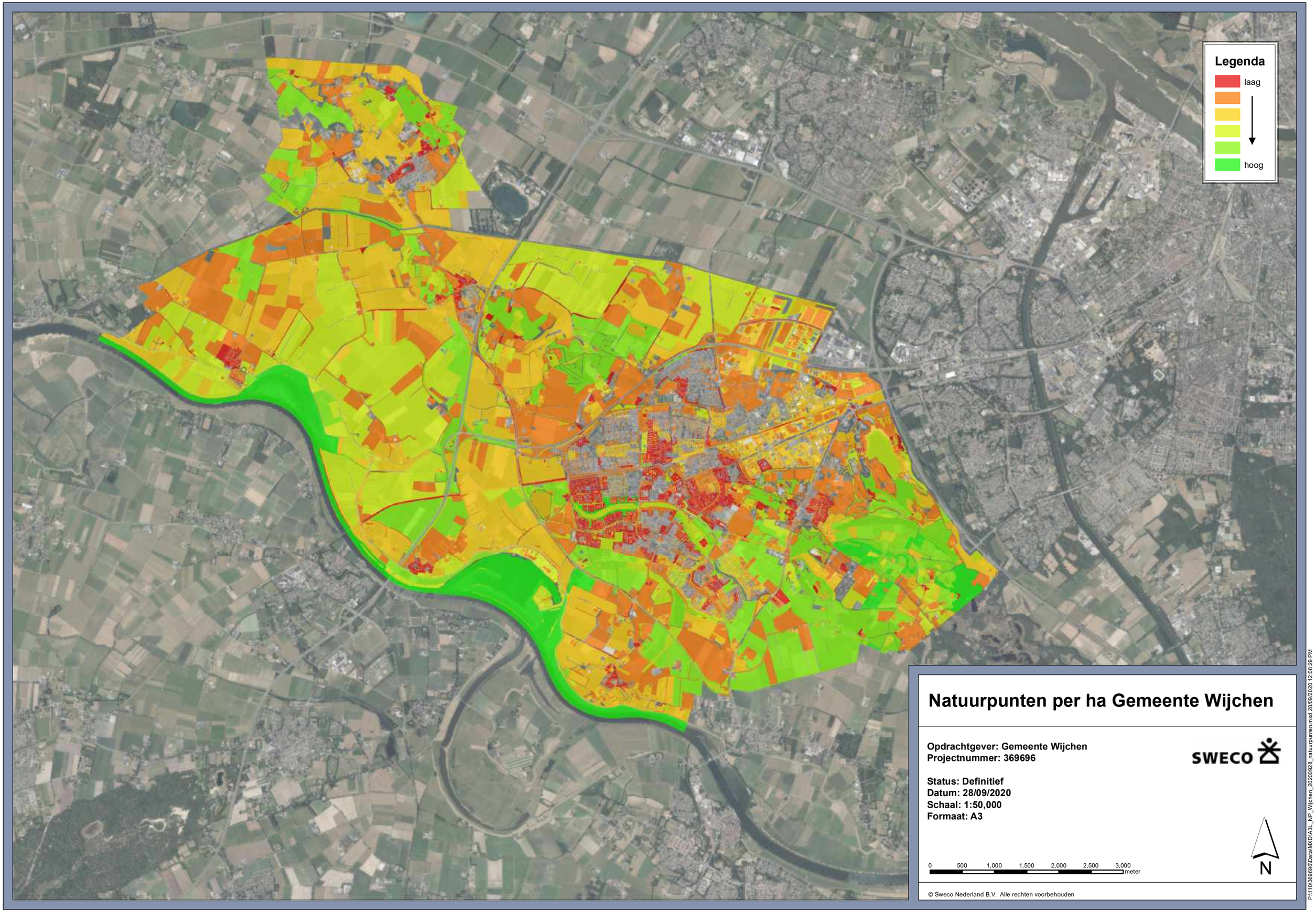

Natuurpunten per ha Gemeente Wijchen

Opdrachtgever: Gemeente Wijchen
Projectnummer: 369696

SWECO

Status: Definitief
Datum: 28/09/2020
Schaal: 1:50,000
Formaat: A3

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

P:\110\369696\Data\MXD\A3L_NP_Wijchen_20200928_natuurpunten.mxd 28/09/2020 12:08:29 PM

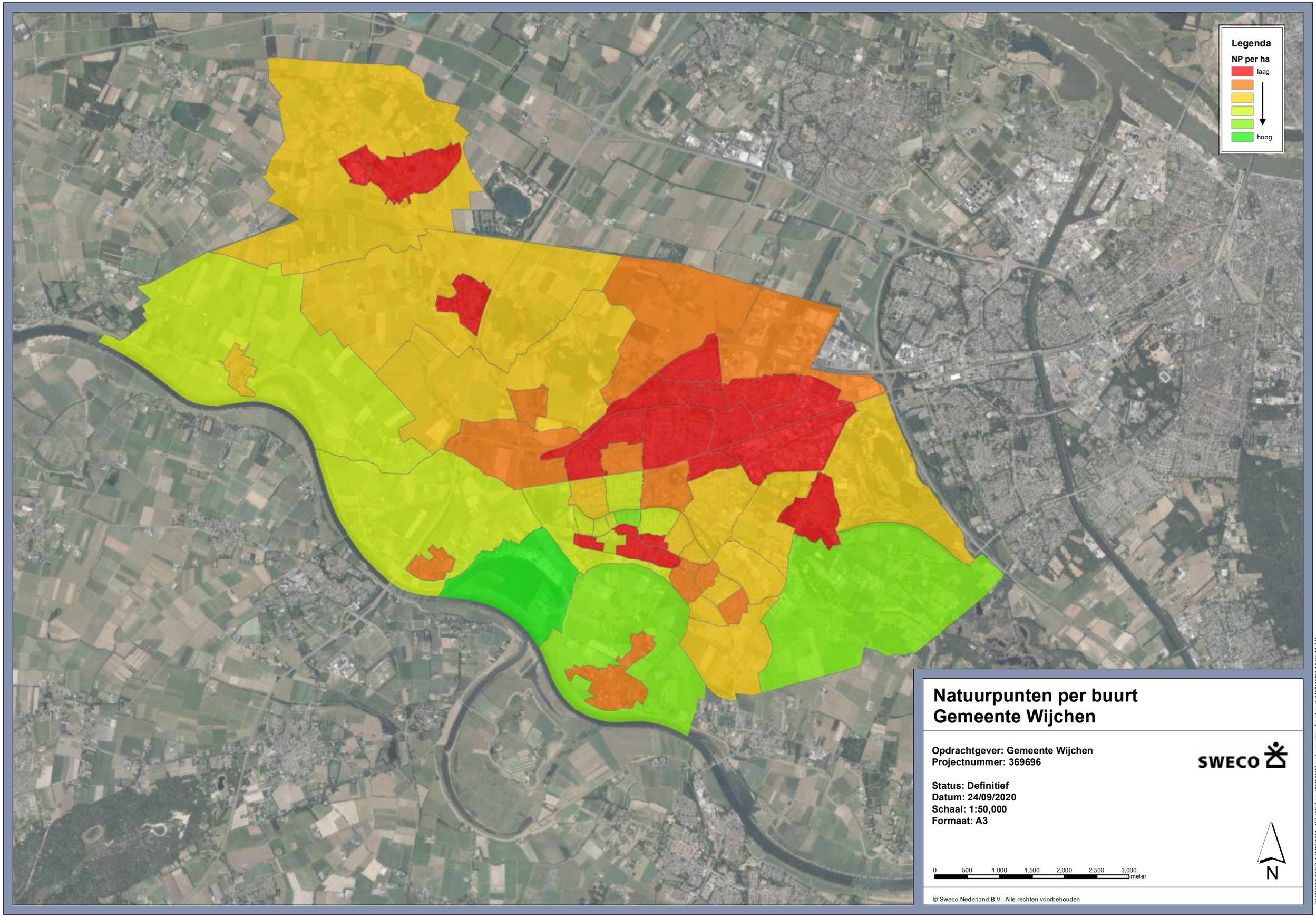

Natuurpunten per buurt
Gemeente Wijchen

Opdrachtgever: Gemeente Wijchen
Projectnummer: 369696

SWECO

Status: Definitief
Datum: 24/09/2020
Schaal: 1:50,000
Formaat: A3

0 500 1,000 1,500 2,000 2,500 3,000 meter

N

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

P:\110\369696\Data\MXD\A3L_NP_Wijchen_20200922_natuurpunten_buurt.mxd 24/09/2020 10:35:11 AM

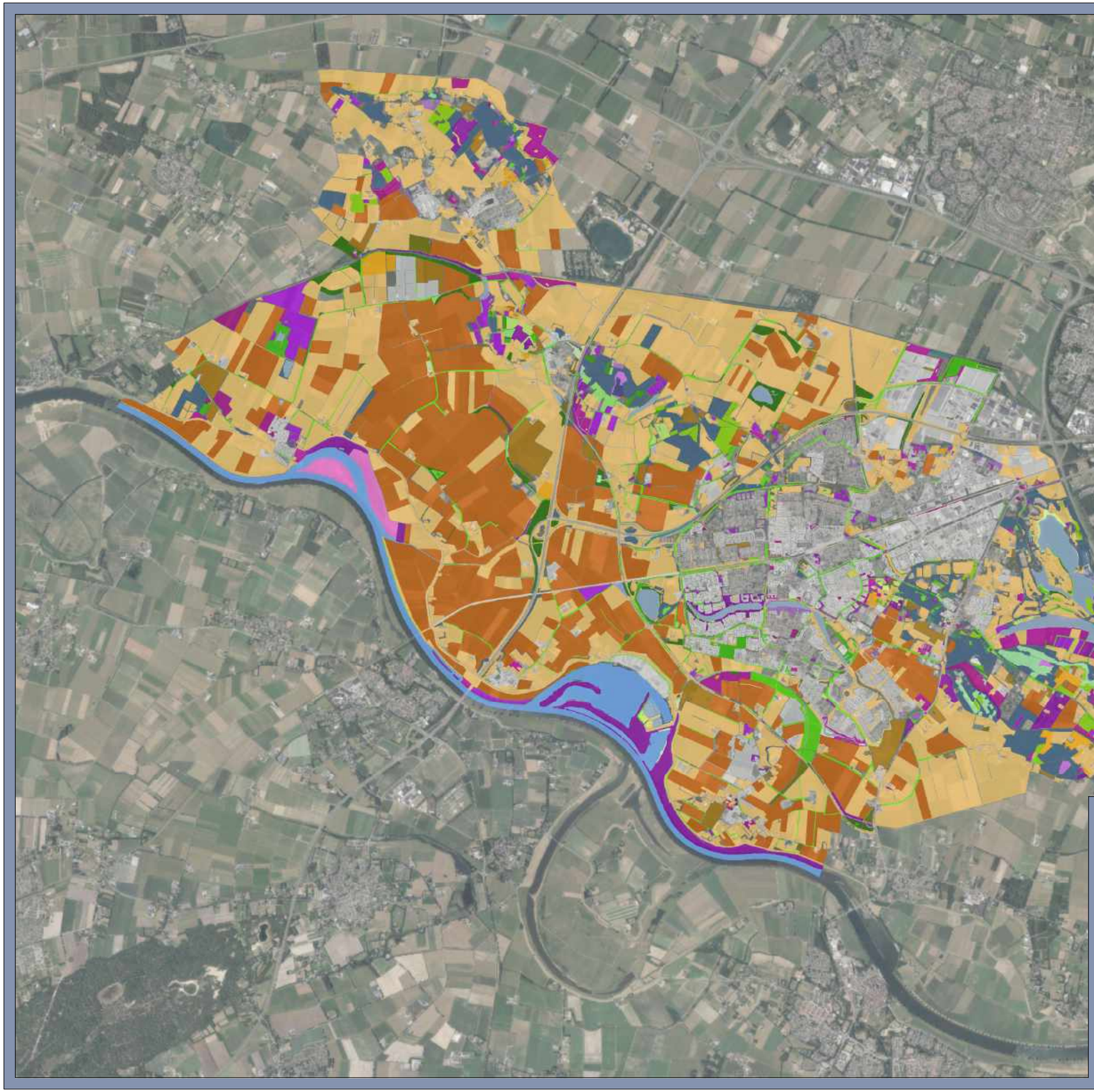

Legenda

Natuurdoeltype

- Agrarisch grasland
- Agrarische akker
- Akker van basenarme gronden
- Akker van basenrijke gronden
- Bloemrijk grasland van het rivieren- en zeekleigebied
- Bloemrijk grasland van het zand- en veengebied
- Bos van arme zandgronden
- Bos van bron en beek
- Bos van voedselrijke, vochtige gronden
- Dotterbloemgrasland van veen en klei
- Droge heide
- Droog schraalgrasland van de hogere gronden
- Dynamisch rivierbegeleidend water
- Eiken- en beukenbos van lemige zandgronden
- Eiken-haagbeukenbos van zandgronden
- Eiken-haagbeukenhakhout en -middenbos van zandgronden
- Eikenhakhout en -middenbos
- Elzenhakhout en -middenbos
- Gebufferd meer
- Gebufferde poel en wiel
- Gebufferde sloot
- Geïsoleerde meander en petgat
- Hoogstamboomgaard
- Kanaal en vaart
- Laanbeplanting
- Langzaam stromend riviertje
- Langzaam stromende rivier en nevengeul
- Moeras
- Moestuin
- Naaldbos met uitheemse soorten
- Nat, matig voedselrijk grasland
- Natte heide
- Natte strooiselruigte
- Ooibos
- Park-stinzenbos
- Plat dak
- Rivierduin en -strand
- Ruimte in gebouw
- Stenig substraat
- Sterk verstoord terrein
- Wilgenstruweel
- Zoom, mantel en droog struweel van de hogere gronden
- Zoom, mantel en droog struweel van het rivieren- en zeekleigebied
- Zuur ven
- Zwakgebufferd ven

Natuurdoeltypen Gemeente Wijchen

Opdrachtgever: Gemeente Wijchen
Projectnummer: 369696

SWECO

Status: Definitief
Datum: 28/09/2020
Schaal: 1:50,000
Formaat: A3

0 500 1,000 1,500 2,000 2,500 3,000 meter

N

© Sweco Nederland B.V. Alle rechten voorbehouden

P:\110\369696\Data\MXD\A3L_NP_Wijchen_20200928_natuurdoeltypen.mxd 28/09/2020 12:17:08 PM

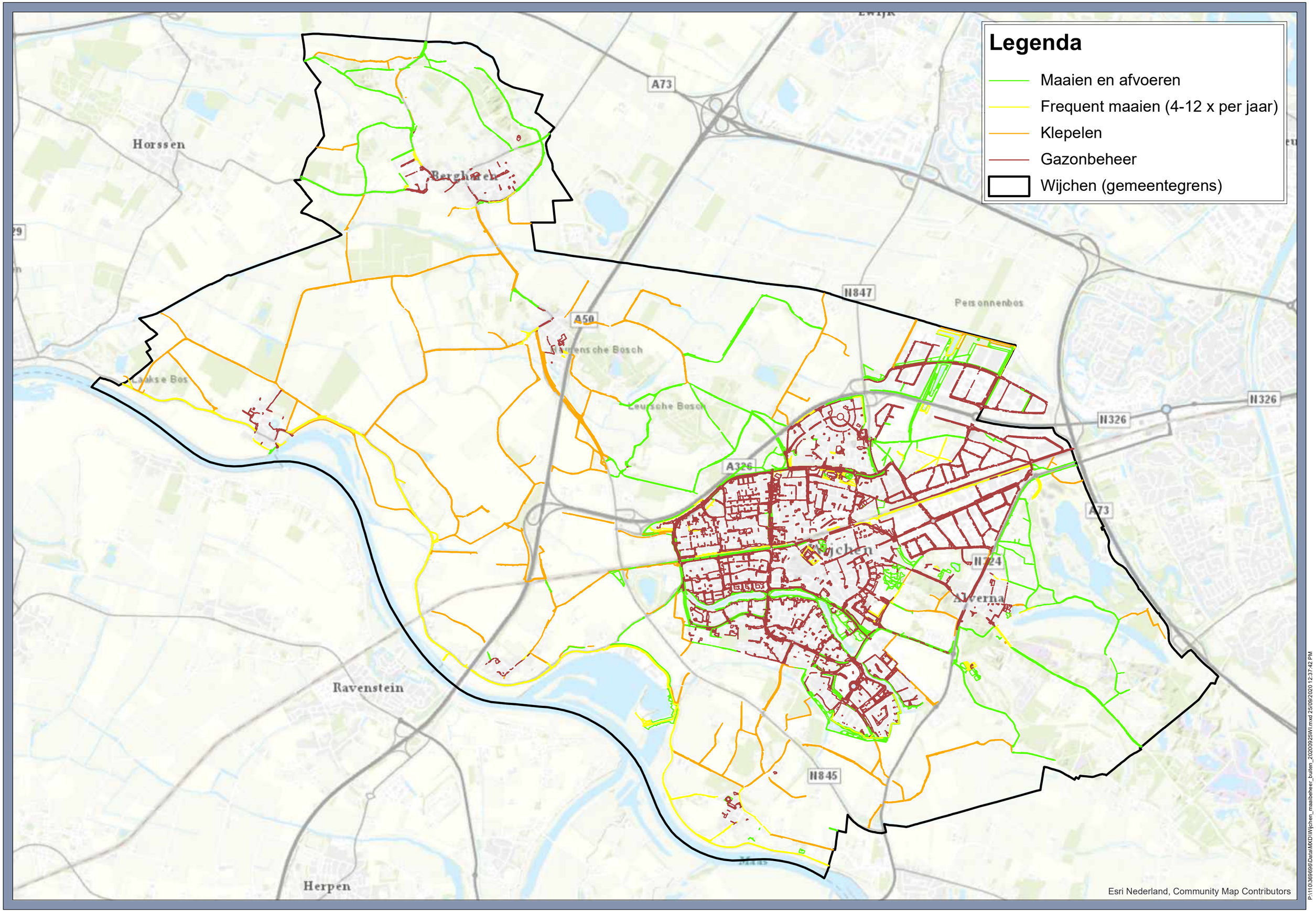

P:\110\369696\Data\MXD\Wijchen_maaibeheer_buiten_20200925W1.mxd 25/09/2020 12:37:42 PM

SWECO